

Motion till riksdagen 2023/24:2892

av **Martin Ådahl m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2023/24:100 2024 års ekonomiska vårproposition

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen godkänner förslaget till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (avsnitt 2 och 3 i motionen).

Sammanfattning

Centerpartiet vill i vårbudgetmotionen

- stoppa de rusande klimatutsläppen genom att ge fler chans att byta till miljöbil
- satsa på jobb och tillväxt i hela landet – lägre skatt på att anställa och förstärkt infrastruktur
- rädda skolan undan massuppsägningar av lärare och satsa på närpoliser och förebyggande arbete

Efter ett år med Tidöpolitiken behöver Sverige akut ladda batterierna. Det är hög tid att med reformer svara på de kriser som under 2024 tillåtits växa under regeringens passivitet och felaktiga politik.

Kris i klimatpolitiken: Utsläppen rusar, miljöbilsförsäljningen rasar och industrin får inte ny (vind)kraft. Utsläppen väntas öka med 5,3 miljoner ton nästa år, ett historiskt trendbrott, medan elbilars andel av nybilsförsäljningen rasat sedan regeringen skrotat klimatpolitiken och satsat på billig diesel och bensin. Den nya gröna industrialiseringen hotas av brist på el i närtid.

Centerpartiets svar:

- Inför en 50 000 kronors ”folkbonus” för att köpa, leasa eller låna till att köpa en ny eller begagnad klimatvänlig bil.
- Utred en grön check där hushållen får återbetalning på priset på koldioxid som går att använda för klimatinvesteringar, grönt bränsle och kollektivtrafik.

- Ge närboende och kommuner full kompensation när det byggs ny vindkraft så att vi kan börja bygga över 1 200 blockerade vindkraftverk.

Kris i tillväxtpolitiken: Tillväxten i botten och arbetslösheten i toppen i EU, samtidigt som infrastrukturen krackelerar. Arbetslösheten och ungdomsarbetslösheten – redan bland EU:s högsta – väntas stiga i år sedan regeringen höjt kostnaderna för att anställa och lagt ned integrationspolitiken. Samtidigt står rekordmånga tåg stilla och vägar är inte farbara, efter år av underinvesteringar.

Centerpartiets svar:

- Många fler företag ska kunna skapa jobb genom halverade arbetsgivaravgifter för låga löner, vilket hjälper unga och långtidsarbetslösa.
- Nytt tillväxtavdrag – ta bort arbetsgivaravgifterna på de fem första anställda i två år.
- Effektivare matchning genom matchningstjänster och stöd till vidareutbildning.
- Satsa på infrastrukturen i hela landet. På kort sikt akuta insatser för fallerande järnvägsväxlar och potthål i mindre vägar. På längre sikt reservera budgetutrymme för att täcka bristande underhåll och uteblivna investeringar, när vi går från överskott till balans i statsfinanserna.

Kris i skolan och det förebyggande arbetet: Massuppsägningar av behöriga lärare och stödpersonal. Kommunernas ekonomiska kris leder till att skolan tvingas säga upp tusentals lärare. Det drabbar både skolor på landsbygden och det förebyggande arbetet i utsatta områden.

Centerpartiets svar:

- Stoppa uppsägningarna av lärare nu, genom 2 miljarder kronor i sektorsbidrag till skolan, så att skolan kan stå stark.
- Satsa på närpolis, socialsekreterare och fältassistenter, för det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet.
- Fördubbla resurserna för avhopparprogram för att lämna den grova kriminaliteten.
- Riktiga sommarjobb för fler unga genom att ta bort arbetsgivaravgiften för alla under 18 år under sommarmånaderna.

Utöver detta vill Centerpartiet bl.a.

- förstärka vården genom att tillföra 7 miljarder kronor, med en särskild satsning på de mindre regionerna där många vårdcentraler och annan nära vård hotas
- förstärka de gröna näringarna och landsbygden med en satsning på ökad självförsörjning av livsmedel och ersättning till skogsägare som drabbats av avverkningsförbud bl.a.
- förstärka stödet till Ukraina genom en särskild fond för militärt och ekonomiskt stöd på minst 1 procent av BNP, utanför ordinarie budget. Ukrainska flyktingar ska få fördubblad dagersättning nu.
- förstärka Sveriges försvarsförmåga genom att satsa på civilförsvaret och sätta ett nytt mål om 3 procent av BNP för försvarets finansiering.

Satsningarna i vårbudgeten finansieras bl.a. genom att förstärka arbetslinjen i arbetslöshetsförsäkringen.

Centerpartiets inriktning för den ekonomiska politiken

Tabell 1 Reformtabell

Reformer	2024	2025	2026
<i>Säkra Sveriges framtida tillväxt</i>			
Sänkta arbetsgivaravgifter för låga inkomster	2 860	6 400	6 400
Underlätta för ungas sommarjobb i privat sektor	340		
Borttagen arbetsgivaravgift för de fem första anställda (tillväxtavdrag)	255	510	510
Högekostnadsskydd för sjuklöneansvaret för små företag		1 300	2 600
Arbetsmarknadspolitik när arbetslösheten stiger	250	500	500
Sverigelyft för infrastrukturen – åtgärda underhållsskulden	500	1 000	1 000
Stärkt beredskap i trafiken för extremväder	50	25	25
<i>En folkrörelse för klimatomställning</i>			
Folkbonus för att byta till miljöbil	2 500	5 000	5 000
Grön check (utredning)	10		
Laddinfrastruktur*	200		
Håll Sverige Rent	10	10	10
Östersjön	120	120	120
Återföring av vindkraftsskatten till kommunerna (fr.o.m. 2025)		350	420
<i>Utbildning för livsresor</i>			
Sektorsbidrag till skolan för att förhindra uppsägningar*	2 000	5 000	5 000
Fler platser inom omställningsstudiestödet	200	1 000	1 000
Rädda folkbildningen	250	350	500
<i>Trygghet</i>			
Fler poliser i yttre tjänst	500	500	500
Avhopparprogram för att lämna gängkriminalitet	75		
Cyberbrottslighet	20	45	45
Nationell stödlinje för unga relationer och lämnprogram	25	50	50
Kriminalvården, Sis**	1 680		
Sveriges Domstolar**	100		
<i>Hela landet ska leva</i>			
Sjukvården*	7 050		
Behåll lanthandlarna och mackarna och gör dem till trygghetspunkter	50	100	100
Självförsörjning och livsmedelsberedskap	75	100	100
Grön civilplikt (utredning)	2		
Myggbekämpning	10		
Jordbruksavdrag (från 2025)		840	840
Akutfond för mindre skogsägare – väntansavtal	30		
Belysning på mindre statliga vägar	60	120	120
Särskilt stöd till Gotlandstrafiken	75	100	100
<i>Försvara Sverige och stöd Ukraina</i>			
Höjd ersättning för ukrainska flyktingar	180	360	150
Ökade försvarsanslag**	300		

Reformer	2024	2025	2026
Stärkt kommunal beredskap	80	80	80
Civilsamhällets beredskapsarbete	20	40	50
Robustare lokal energiförsörjning	50		

Finansiering	2024	2025	2026
Ny modell för a-kassan	3 550	7 100	7 100
Avskaffad skattereduktion för medlemsavgift i a-kassa	800	1 600	1 700
Färre riktade statsbidrag m.m.	1 356	2 042	2 042
Ökat jämställdhetsfokus i föräldraförsäkringen		125	300
Avskaffat tvåbarnstillägg		1 300	1 300
Borttaget skatteundantag för fossil gas		160	160
Borttaget flyktingundantag i sjuk- och aktivitetsersättningen samt bortre parentes i sjukförsäkringen		800	900
Regeringskansliets byråkratiexpansion	200	500	500
Effektivare myndigheter	410	500	500
Effektiv arbetsmarknadspolitik	500		
Samhall	1 200	2 400	2 400
Netto exkl. överlapp med regeringen ¹	-3 206	-	-
Netto exkl. överlapp med regeringen och sänkta arbetsgivaravgifter	-6	-	-

*Återfinns delvis i VÄB24.

**Återfinns i VÄB24.

Det ekonomiska läget²

Den internationella konjunkturen

BNP i världen beräknas växa med 3,2 procent i år, samma tillväxt som förra året, enligt IMF. Den KIX-vägda BNP-tillväxten i de länder som Sverige handlar med spås växa något långsammare än världsgenomsnittet, med 1,4 procent enligt KI. I USA har tillväxten understötts av hushållen som spenderat det man sparade under pandemiåren, men också av en mycket expansiv finanspolitik. I Europa väntas exempelvis Tyskland vända de negativa BNP-siffrorna från förra året till svagt positivt även om konsumentförtroendet hos hushållen är på fortsatt låga nivåer och prognosen för hela euroområdet pekar på en tillväxt i år på en halv procent och knappt 2 procent 2025. I de senaste revideringarna spås USA växa snabbare än tidigare förväntat medan Europas tillväxt revideras ned.

Inflationsbekämpningen har präglat penningpolitiken under de senaste åren. Sedan mitten på förra året har räntehöjningarna avstannat och i Europa och USA väntar räntesänkningar även om exakt tidpunkt för detta kommer att vara beroende av hur slutfasen

¹ Exklusive budgetposter som både Centerpartiet och regeringen, helt eller delvis, föreslår.

² Baserat på IMF (2024), World Economic Outlook April 2024, Konjunkturinstitutet (2024), Konjunkturläget mars 2024, EU-kommissionen (2024), Winter 2024 Economic Forecast.

av kampen mot inflationen utvecklar sig. Penningpolitikens åtstramning verkar dock ha haft effekt och inflationstakten närmar sig målet på de flesta håll. I USA har dock inflationen i närtid slutat falla och enligt beräkningar av IMF består den resterande inflations-takten i sin helhet av s.k. kärninflation med en fortsatt stram arbetsmarknad som huvudsaklig förklaring.

Den kinesiska ekonomin växer allt långsammare och beräknas närma sig en BNP-tillväxt på 4 procent nästa år. I Kina fortsätter offentliga utgifter ligga på en hög nivå både i absoluta tal och som andel av BNP. Till följd av fortsatta underskott i de offentliga finanserna och en lägre tillväxttakt framöver stiger Kinas skuldkvot även kommande år.

Världshandeln ökade förra året bara med 0,3 procent till följd av huvudsakligen ändrade konsumtionsmönster mot inhemska tjänster och införandet av mångfald fler handelshinder, att jämföra med den genomsnittliga tillväxten i handelsvolymerna på 4,9 procent under perioden 2000 till 2019. IMF:s prognos pekar på att världshandeln som andel av världs-BNP är stabil framöver, men med skillnaden att handeln mellan geopolitiska block vuxit mycket långsammare än handeln inom blocken sedan Rysslands invasion av Ukraina 2022. Sedan 2017 har också handeln mellan Kina och USA minskat betydligt, vilket också bidrar till mer fragmenterade globala värdekedjor.

Konjunkturen i Sverige

Svensk ekonomi har utvecklats svagt under det senaste året. De senaste tre kvartalen var tillväxten negativ och för 2023 bedöms kvittot vara ett BNP-tapp på 0,2 procent. Under inledningen av detta år har utvecklingen ännu inte visat tecken på någon vändning, enligt aktuella siffror för industriproduktionen och hushållens konsumtionsdata.

Den svaga utvecklingen under det senaste året beror till största del på effekterna av högre räntor på byggkonjunkturen och hushållens konsumtion, som föll 2,5 procent förra året, vilket förutom under pandemin inte hänt sedan 90-talskrisen. Konsumtionen väntas öka och stabiliseras under 2024 när hushållen väl får kvitto på att räntesänkningar blir av och inflationen kommit ned. Bostadspriserna spås stiga mer varaktigt från mitten på 2024, vilket tillsammans med lägre finansieringskostnader för både hushåll och kommersiella aktörer bör leda till en mer gynnsam byggkonjunktur. Detta får dock inte någon påtaglig effekt på investeringsvolymerna förrän efter ett antal kvartal.

De offentliga investeringarna ligger på en hög nivå i år och framöver, för närvarande främst drivet av kommunsektorns investeringsutgifter. Näringslivets investeringar ligger på en fortsatt hög nivå medan utrikeshandeln har vuxit även om det inte syns på BNP-utvecklingen eftersom både export och import utvecklats starkt. Enligt Konjunkturinstitutet finns betydande osäkerhet för BNP-prognosen framåt främst på grund av osäkerhet kring den starka utvecklingen för utrikeshandeln med tjänster, vars drivkrafter och komponenter inte gått att fastställa.

Inflationstakten närmar sig nu raskt målet i Sverige. Mått på s.k. inflationsmomentum pekar på att inflationen, mätt i årstakt, under senaste kvartalet kommit ned under 2 procent, även om det officiella måttet på kärninflation mätt över det senaste året landade på 2,2 procent i mars.

Läget på svensk arbetsmarknad

Arbetslösheten steg till 8 procent i slutet av förra året i takt med att den allt svagare tillväxten i Sverige började göra avtryck på arbetsmarknaden. Det är främst unga i åldern 15–24 år som nu dyker upp i statistiken samt utrikes födda. Den senare gruppen har under åren efter pandemin haft en mycket stark utveckling på arbetsmarknaden och sysselsättningsgraden såväl som självförsörjningsgraden enligt regeringens nya mått har ökat successivt.

Antalet vakanser har fallit från mycket höga nivåer. I början av förra året fanns det enligt SCB fler än 160 000 lediga jobb, medan siffran nu har närmast sig 120 000. Det är fortfarande högt, men det mesta tyder på att risken är stor för fortsatt ökande arbetslöshet om efterfrågan försvagas ytterligare. Detta till följd av att många arbetssökande har varit arbetslösa under lång tid och inte, utan ytterligare insatser, enkelt kan ta de lediga jobben.

Det senaste året har också tudelningen på arbetsmarknaden förvärrats. Under en period förbättrades arbetsmarknaden, möjligen till följd av omfattande arbetsmarknadsreformer, vilket också avspeglas i sysselsättningen och regeringens nya mått på självförsörjning som visar att en allt större andel av befolkningen kan försörja sig själv, och det gäller både inrikes och utrikes födda. Men just nu är en allt större del av de arbetslösa långtidsarbetslösa som hamnat långt ifrån arbetsmarknaden, både utrikes och inrikes födda. De som förlorat jobbet i lågkonjunkturen har goda möjligheter att finna ett nytt jobb, även med färre lediga jobb, till följd av sin arbetslivserfarenhet och de ambitiösa omställningsresurser som parterna erbjuder kollektivanställda och som staten numera erbjuder personer mitt i livet. Men de som aldrig haft ett ordinarie arbete, eller bara korta perioder av arbete, har desto svårare att komma ur arbetslöshet och bidragsberoende. Arbetsmarknadsläget kräver särskilt tydligt en aktiv tillväxt- och sysselsättningspolitik, med både konjunkturella och strukturella åtgärder, både sänkt skatt på anställda personer med svagare ställning på arbetsmarknaden och förstärkta utbildningsinsatser.

De offentliga finanserna och reformutrymmet

Offentlig sektors finansiella sparande bedöms bli negativt såväl i år som nästa år. Konjunkturinstitutet bedömer att reformutrymmet 2025–2028 uppgår till 131 miljarder kronor. Det strukturella sparandet väntas bli svagt negativt i närtid för att sedan vara försiktigt positivt de närmaste åren därefter.

Sammanfattning

Det ekonomiska läget har präglats av inflationens effekter och arbetet med att från framför allt centralbankshåll i Sverige och globalt pressa ned inflationstakten. Men det är viktigt att också sätta inflationen i sitt sammanhang. Pandemin skapade obalanser i produktionsflöden och global handel, samt ett uppdämt sparande, som i kombination med expansiv finanspolitik skapade förutsättningar för snabba prisökningar i flera sektorer. Till detta kommer Rysslands invasion av Ukraina som skapade osäkerhet och påverkade energiförsörjningen särskilt i Europa.

Energipriserna har nu stabiliserats eller sjunkit något, men samtidigt brådskar klimatomställningen, vilket kan ha prishöjande effekter på kort sikt när många samtidigt genomgår ett tekniskifte, men på sikt bör bidra till att begränsa inflationen genom att el

och drivmedel i högre grad kommer från förnybara energislag. På motsvarande sätt kan en försenad omställning hålla inflationen kvar på en hög nivå. För bara drygt ett år sedan kom också s.k. generativ AI in i de flestas medvetande och har gett upphov till stora diskussioner om framtidens produktivitet utveckling och arbetsmarknad, men det är svårt att säga hur det har påverkat den aktuella ekonomiska utvecklingen.

Vi lämnar nu förhoppningsvis perioden med omfattande inflation och chocker från obalanser och energipriser. Med kommande räntesänkningar bör svensk konjunktur återhämta sig och stabiliseras. Samtidigt finns stor osäkerhet kring den makroekonomiska utvecklingen i både USA och Kina och vi lever i en tid med påtagliga geopolitiska spänningar, utöver kriget som fortsatt rasar i vårt närområde.

Svensk ekonomisk politik står dock och stampar. Regeringen genomför ett antal ofinansierade satsningar under 2024, men till största del syftar de varken till att stimulera efterfrågan i kristider eller till att genomföra viktiga strukturåtgärder för att skynda på den gröna omställningen eller bygga förutsättningar för framtida tillväxt.

Det brådskar nu med reformer för en bättre fungerande arbetsmarknad, en högre takt i klimatomställningen på ett sätt som gör att alla kan vara med och investeringar för Sveriges framtida tillväxt. Annars riskerar den senaste tidens svaga konjunkturella utveckling att bita sig fast.

Kriserna kräver reformer – inte populism

I början av 2024, på väg ut ur den globala inflationskrisen, står den svenska ekonomin således inför ett antal allvarliga utmaningar:

- stigande och fördjupad arbetslöshet och svag tillväxt parallellt med stor kompetensbrist i delar av landet där nya gröna industrisatsningar behöver växla upp snabbt
- sviktande och fallerande infrastruktur och en inbromsning av byggandet av fossilfri elkraft
- en skola som tvingas till massuppsägningar av lärare och stödpersonal
- en ungdomsarbetslöshet på mycket hög nivå i ett läge då gängkriminalitet sprider sig ned i åldrarna
- försvaret kräver en större del av den gemensamma kakan med ett allvarligt säkerhetsläge.

Alla dessa utmaningar hade krävt en tillväxtorienterad, proaktiv reformpolitik baserad på kraftfulla strukturreformer. Så har det sett ut då Sverige mödosamt men framgångsrikt svarat på kriser som 1990-talskrisen eller finanskrisen.

Det borde vara självklart att göra det billigare och lättare att anställa, vilket också dämpar inflationstrycket. Det borde vara självklart att satsa på utbildning och vidareutbildning och på en kraftfull upprustning av infrastrukturen och utbyggnad av elkraften. Det är nödvändigt att prioritera detta. I stället har regeringen, där den över huvud taget agerat, gått i motsatt riktning.

Skatter på att anställa har höjts, vilket spär på inflationen i stället för att dämpa den, och sjuklöneansvar har påförts småföretag. Skolan stryps på resurser, förebyggande insatser skalas inte upp och den jobborienterade integrationspolitiken skalas gradvis ned, vilket gör att bekämpningen av gängkriminaliteten blivit halv och haltande. Infrastrukturen har tydligt nedprioriterats. Tillförseln av ny vindkraft har dragits i långbänk.

En kris har Tidöpartierna skapat helt på egen hand: de rusande klimatutsläppen, en uppgång med 5,3 miljoner ton nästa år. Elbilsförsäljningen minskar som andel av nya bilar till förmån för diesel och bensin. Sverige har på bara ett år gått från lysande till varnande exempel i klimatpolitiken. Här har regeringen medvetet monterat ned de stora klimatåtgärderna utan att ersätta dem med något. I stället för att öka hushållens acceptans spär det på misstron för klimatpolitiken. Detta drabbar även den gröna industrialiseringen hårt.

Regeringen har motiverat sin brist på reformer med inflationsbekämpningen, men det rimmar illa med de prioriteringar som faktiskt gjorts i de budgetar som lagts, där billig bensin för storstadsbor och höjd a-kassa, på tvärs mot arbetslinjen, fått större del av reformutrymmet än polis, skola och försvar sammantaget. Finanspolitiken har helt enkelt kommit att prioritera leverans på kortsiktiga populistiska löften framför reformer för hela landet.

Men svaret på de kriser Sverige befinner sig i kan inte heller vara en ren utgiftspolitik, som ofta drivs av övriga oppositionen, där ökade offentliga utgifter är svaret på alla problem. Centerpartiet menar att svaret i stället måste bygga på att värna det som är motorn i ekonomin – jobb, företagande och utbildning i hela landet – vilket i dag står i skarp kontrast till både Tidöregeringens närmast näringslivsfientliga politik och kortsiktiga prioriteringar.

Som alla vårbudgetar siktar Centerpartiets vårbudgetmotion in sig på att korrigera de mest akuta problemen i närtid. I vårt vårbudgetalternativ finns därför omedelbara insatser för klimatet och miljön, skolan, jobben, företagandet, infrastrukturen och energin. Här presenteras också en helhet av akuta åtgärder för att bryta den brutala eskaleringen av gängkriminalitet i utsatta områden, med satsning på skola, förebyggande insatser, mer patrullerande närpolis, socialsekreterare och fältassistenter. Men alla dessa insatser är steg på vägen i en bredare strategi för att råda bot på Sveriges strukturella problem med långsiktiga reformer.

Den av Tidöpartierna skapade krisen för klimatpolitiken – hur vi vänder den

Särskilt allvarlig är krisen för svensk klimatpolitik. Sveriges gröna varumärke är just nu centralt, inte bara för våra möjligheter att förmå andra länder i EU och världen att göra sina klimatåtaganden så att man undviker en akut klimatkris. Det gröna varumärket säljer just nu också våra stora gröna industriella satsningar, drivna både av stora klassiska svenska företag inom t.ex. fordonsindustrin, verkstadsindustrin, stålindustrin, gruvindustrin och skogsindustrin, och av nya svenska företag som tar position inom växande marknader.

Det gröna varumärket bygger på att Sverige är ett land som tar ledningen i att minska sina klimatutsläpp samtidigt som ekonomin växer starkt. Här har Tidöregeringen på kort tid åstadkommit motsatsen: utsläppen rusar, upp 5,3 miljoner ton, och tillväxten haltar.

Orsaken är lika enkel som uppenbar. Regeringen har tagit bort de stora konkreta klimatverktygen för att minska fossila utsläpp från vägtrafik och inte ersatt dem med någonting. Reduktionsplikten har tagits bort utan att ersättas med en strategi för att på något annat sätt öka andelen biobränsle, i synnerhet inte svenskproducerat biobränsle. Regeringen säger sig i stället vilja satsa på elektrifiering, men det främsta medlet för detta, klimatbilsbonusen, har tagits bort. Därför faller elbilars andel av

nybilsförsäljningen, från en tredjedel innan regeringens politik började implementeras till en femtedel våren 2024.

Centerpartiets svar är en ”folkrörelse för klimatet”, där fler, inte färre, hushåll får den ekonomiska möjligheten att delta i klimatomställningen och bli vinnare. Fler hushåll, inte färre, och i synnerhet de som är beroende av bilen men har mindre resurser, måste få möjlighet att byta sin fossilbil, så billigt som möjligt, för att sedan över tid kunna tjäna på detta med lägre drivmedelskostnader. Dit borde rimligen reformutrymmet riktas i stället för att medvetet låsa in i ett dyrare och ohållbart långsiktigt beroende av diesel och bensin.

Centerpartiet vill därför redan i år införa en ”folkbonus” på 50 000 kronor för att byta till miljöbil. Den kommer uttryckligen att vara inriktad på att fler ska få råd, och omfatta begagnade bilar och laddhybrider, gasbilar och även etanol. För att nå så många familjer som möjligt föreslås även att folkbonusen ska kunna användas till att halvera kostnaden för leasing och för billån.

Därutöver föreslås att arbetet inleds med en ”grön check” där målet är att återbörda intäkter från pris på koldioxid till hushållen som de kan använda till alla former av klimatsatser anpassade till hushållets situation, som köp av miljöbil, köp av biobränsle, energibesparande investeringar i hemmet, solpaneler och köp av kollektivtrafikkort.

De stora gröna industrialiseringsprojekten runt om i Sverige, från ny lastbilsproduktion till batterifabriker och grönt stål, behöver utbyggd infrastruktur och bostäder, men de behöver också mycket mer grön energi i närtid, före 2030. Här blockeras i dag 70 procent av alla nya vindkraftverk, motsvarande tre gånger hela Göteborgs elkonsument, av kommunala veton. De kommunala vetona hör direkt samman med att närboende och de berörda kommunerna, till skillnad från i t.ex. Finland, inte får någon återbäring eller kompensation för vindkraften. Här finns en färdig utredning för ersättning från vindkraftsproducenter till närboende som måste genomföras snarast. Kommunerna bör också snarast möjligt få tillbaka fastighetsskatten på vindkraft.

Gör allt, inte hälften, för att stoppa gängkriminaliteten

Trots nödvändiga lagskärpningar och trots en kraftfull ökning av Polismyndighetens resurser, fortsätter det akuta krisläget med skjutningar och sprängningar på allmän plats i samhället, många av dem utförda av minderåriga, med fruktansvärd tragik för många familjer i kölvattnet av våldet.

Centerpartiet kräver i det läget att strategin för att besegra våldet verkligen omfattar alla delar och inte som i dag är halv och haltande.

Det råder bred enighet om att kraftigt förstärka resurserna till polisen, Kriminalvården och rättsväsendet. Men antalet närvarande poliser i utsatta områden ökar alldeles för långsamt. Bara en av tio nyanställda på Polismyndigheten under 2023 gick till s.k. yttre tjänst. Vi skjuter till 500 miljoner i år riktat för att få fler uniformerade och lokala poliser på gator och torg, särskilt där nätverkskriminaliteten befinner sig och sprider skräck, för att skydda medborgarna och möta rekryteringsförsök och brottsliga aktiviteter. Avhopparprogrammet för att fler ska lämna gängkriminalitet har brist på resurser och bör självklart få tillräcklig finansiering, samt utökas även med särskilt nationellt arbete mot unga.

Regeringens politik är också halv och haltande när för lite görs för att på bred front stoppa nyrekryteringen av ungdomar och barn till gängen. Här krävs en snabb

uppskalning av insatserna. De som jobbar i socialtjänsten måste rustas för att fullt ut kunna möta de ungdomar som riskerar att hamna i kriminalitet. De anställda behöver ökade karriärvägar, rätt till vidareutbildning och inte minst en tryggare arbetsmiljö.

Kvaliteten på insatserna inom socialtjänsten måste förbättras, bl.a. genom borttagna åldersgränser för öppna insatser för barn, utan föräldrars samtycke, och ett större och mer likvärdigt stöd efter avslutad tvångsvård.

Ska politik bli hel och sammanhängande måste vi också underlätta för unga att få jobb, i ett läge med mycket hög ungdomsarbetslöshet. Vi vill därför ta bort arbetsgivaravgifterna för unga under 18 under sommarmånaderna.

Men framför allt måste skolan stå stark i detta läge, inte som nu försvagas av massuppsägningar.

Stoppa uppsägningarna av lärare i Sveriges skolor

När den ekonomiska krisen pressar kommunerna sägs nu tusentals behöriga lärare upp, trots lärarbrist, men även annan stödpersonal, såsom kuratorer. Det drabbar inte minst mindre skolor på den svenska landsbygden, med långvariga negativa konsekvenser som följd. Men det drabbar också våra utsatta områden, där behovet är stort av vuxna personer som kan möta ungdomar med särskilda behov.

Centerpartiet prioriterar därför skolan i vårbudgeten med ett sektorsbidrag på 2 miljarder kronor, vilket är det som krävs för att stoppa uppsägningarna i skolan, enligt egna och andras beräkningar. I Centerpartiets höstbudget fanns redan ett extra sektorsbidrag på 5 miljarder kronor, samt 11 miljarder riktade medel som omvandlas till obundna sektorsbidrag för skolan, för att fler kommuner lättare ska kunna hantera skolans kris.

Centerpartiet vill prioritera bildning i vårbudgeten, givet Sveriges läge med arbetslöshet och kompetensbrist parallellt. Folkbildningen ska inte monteras ned utan stärkas. Vidareutbildningen måste utvecklas, inte bantas, inte minst genom att möjligheten att bygga på utbildning mitt i livet, omställningsstudiestödet, utökas.

Tillväxtpolitik, jobben, arbetslinjen och en företagsvänlig politik

I ett läge med låg tillväxt och stigande arbetslöshet är det viktigt att få kakan att växa och inte bara kompensera utsatta grupper. Det är småföretagen, och inte det offentliga, som stått för fyra av fem nya jobb i Sverige de senaste årtiondena och småföretagen behöver i dag en verklig vän i Sveriges riksdag. I stället för att höja skatten på att anställa måste den sänkas, i stället för att öka småföretagens kostnader bör de sänkas, i stället för att lägga till nytt regelkrångel måste det förenklas.

Centerpartiet vill sänka arbetsgivaravgifterna generellt. Först rejält för de minsta företagen med borttagen arbetsgivaravgift för de fem första anställda, s.k. tillväxtavdrag. Vi vill också halvera arbetsgivaravgifterna för de med lägst inkomster, så att fler småföretag kan anställa unga och fler som saknar ordentlig arbetslivserfarenhet. Med vårt förslag kan ett företag som i dag har anställt sju personer anställa åtta till samma kostnad.

Vi vill inte som regeringen lägga hela sjuklöneansvaret på småföretagen utan lyfta bort och reformera det, så att småföretagen inte hamnar i kris när en anställd blir sjukskriven och att småföretag inte ska tveka att anställa personer med eventuella

hälsoproblem. Regelkrånglet ska minska i stället för att öka genom att införa tidiga stoppmekanismer för betungande krångel för företagen. Prioriterat är då att ta bort det orimliga och konstgjorda lönegolvet för arbetskraftsinvandring som stryker tillgången på kompetens. Den stora satsning som vi prioriterar på utbildning och vidareutbildning kommer att fylla luckorna i näringslivet.

Centerpartiet har drivit på för att reformera arbetsmarknadspolitiken och använda Arbetsförmedlingens resurser mer effektivt för de arbetslösa. Just som de nya matchningstjänsterna börjat visa resultat, med över hälften i arbete, har politiken på kort tid återgått till mer av subventionerade arbeten i Arbetsförmedlingens egen regi. Centerpartiet vill utöka det som fungerat och förstärka matchningstjänsterna för de längst ifrån arbetsmarknaden.

Värna landsbygden på riktigt

Många hushåll på den svenska landsbygden känner sig i dag svikna, när många landsbygdsskolor tvingas säga upp personal, när mindre vårdcentraler drar ned eller stänger helt, när samhällsservicen sviktar och när bensin och diesel visserligen blivit något billigare men vägarna inte är farbara och fulla av potthål.

Här vill Centerpartiet prioritera landsbygdens vardagsproblem. Vi vill stärka skolan på landsbygden genom att statligt stöd till skolan fördelas utifrån både socioekonomi och gleshet. Vi lägger en särskild vårdmiljard utöver det generella sektorsbidraget för att särskilt stärka vården i de små och ofta glesa regionerna. Vi möter de kriser på landsbygden som regeringen ignorerat, som att skogsägare drabbas av en artinventering där även förekomsten av mycket vanliga arter leder till avverkningsförbud. Vi hanterar Trafikverkets nedsläckning av belysning i många kommuner och Gotlands kostnadskris sedan färjetrafikmonopolet chockhöjt priserna. Det ska finnas tillgänglig service i hela landet genom trygghetspunkter.

Det är också på landsbygden förutsättningarna finns för svensk försörjningstrygghet av livsmedel, som är avgörande för vårt totalförsvar. Vi vill påbörja uppbyggnaden av beredskapslager med livsmedelsråvara och i första hand av insatsvaror. Civilplikten måste utökas till de gröna näringarna – en lantbrukarlumpen.

Framför allt vill Centerpartiet både nu i vårbudgeten och framöver i diskussionerna om mål och ramverk för statsfinanserna att den eftersatta infrastrukturen sätts i centrum, så att järnvägar och vägar inte förfaller.

Ett Sverigelyft för infrastrukturen

Under 2023 och 2024 har Sverige upprepade gånger kunnat konstatera att vägar och järnvägar inte fungerat. Rekordmånga tågavgångar har ställts in. Malmabanans haverier har lett till miljardförluster för både företag och stat. Det beräknas att mindre vägar i Sverige i dag har hundratusentals potthål som inte åtgärdas. I stort och smått krackelerar och fallerar den svenska infrastrukturen. Bara underhållsskulden i svensk infrastruktur bedöms av ansvarig myndighet till minst 120 miljarder kronor.

Det drabbar tillväxten och utvecklingen på den svenska landsbygden. Men bristen på infrastruktur drabbar också utvecklingen i delar av landet med snabb tillväxt som en konsekvens av den gröna industrialiseringen, där infrastrukturen inte klarar av att möta de stora privata investeringar som nu genomförs och behovet för fler människor av att

pendla inom regionerna till de nya industrierna. Till den eftersatta infrastrukturen hör även bristen på överföringskapacitet i våra elnät.

För att möta krisen här och nu i vårbudgeten föreslås en stor satsning på underhållsarbete som kan användas för att åtgärda de hundratals växlar som i närtid varit en av huvudorsakerna till inställda och försenade tåg. En satsning görs också på att åtgärda de mest akuta potthålen på små vägar, som i dag systematiskt nedprioriteras av Trafikverket.

På medellång och längre sikt vill Centerpartiet att de medel som frigörs av omläggningen av det finanspolitiska ramverket från ett överskottsmål till ett balansmål, som över en tioårsperiod kan innebära 300 miljarder kronor i reformutrymme, inte används till löpande utgifter utan till investeringar som höjer framtida tillväxtkapacitet, investeringar i fysisk infrastruktur som järnvägar, vägar och elnät. Infrastrukturen har blivit en central fråga eftersom den påverkar så många delar av samhället, tillväxten, klimatomställningen, landsbygden och arbetsmarknaden.

Säkra Sveriges framtida tillväxt

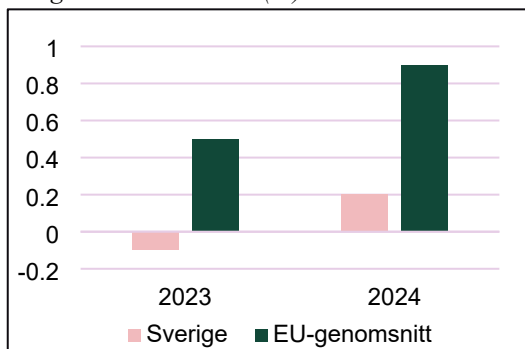
Sverige är en liten, öppen ekonomi, som under lång tid har bidragit med innovationer till resten av världen och samtidigt skapat välstånd här hemma. Mycket har skrivits om grunden för denna utveckling, men ett antal förklaringar brukar röna stort samförstånd³. Det handlar om ett antal moderniseringar och liberaliseringar av institutioner som äganderätt, arvsrätt, näringsfrihet, patentlagstiftning och fri rörlighet för människor, varor och kapital. Det har samtidigt etablerats en modell för förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter som kännetecknas av ordning och reda samt vissa delar av socialförsäkringssystemet som säkrade grundtrygghet för alla. Under olika perioder har också omfattande investeringar i infrastruktur gjorts, som grunden för järnvägens stambanor på 1800-talet eller inom it under 80- och 90-talen, medan utbildningssystemet tidigt gjordes tillgängligt för alla.

Fler reformer har också genomförts i närtid, bl.a. för att öka arbetsutbudet så att fler ska ha en egen inkomst och drivkrafter att öka sitt humankapital och förbättra dynamiken på arbetsmarknaden. Det gjordes dels under de två alliansregeringarna och dels under tiden med januariavtalet. Men om Sverige fortsatt ska präglas av hög tillväxt krävs fortsatt reformer och målmedvetenhet.

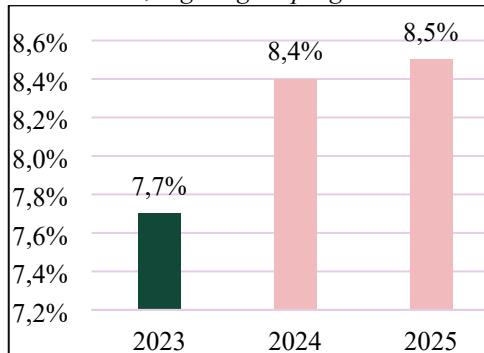
I dag befinner sig Sverige i ett svårt ekonomiskt läge. Likt övriga världen har vi drabbats av en inflationskris, men till skillnad från de flesta andra västländer har Sverige parallellt hög och stigande arbetslöshet, med tillväxttal som ligger i botten i Europa (se figur nedan). Stora delar av svenskt näringsliv är oroliga för tillgången på energi, infrastruktur och kompetens, vilket belyses i flertalet rapporter från såväl myndigheter som näringslivet självt.

³ Bergh (2008), Hur blev Sverige rikt och jämlikt? Ekonomisk debatt vol. 36 nr 5.

Prognostiserad tillväxt (%)⁴



Arbetslöshet, regeringens prognos⁵



I ett sådant stagnationsläge borde det vara självklart att skyndsamt sänka kostnaderna för företagen och att öka tillgången på kompetens, infrastruktur och energi. Det dämpar dessutom inflationen, eftersom det sänker kostnaderna. Men i stället har den ekonomiska politiken i snart två års tid verkat i motsatt riktning. Arbetsgivaravgifterna har inte sänkts; de har i stället höjts med minst 9 miljarder kronor. De totala investeringsmedlen till underhåll och nysatsningar i infrastruktur har knappt ökat alls medan underhållsskulden på vägar och järnvägar fortsätter växa i allt högre takt. Arbetsmarknadsåtgärder som är bevisat effektiva har inte förstärkts utan i stället fått mindre resurser. Stärkta insatser för utbildning, vidareutbildning och matchning minskar bristen på kompetens inom många växande sektorer, och därmed bristen och inflationstrycket i ekonomin.

Arbetskraftsinvandringen försvåras när regeringen river upp dagens regelverk och inför ett lönekrav, trots att det är en stor tillgång för Sveriges kompetensförsörjning och för företagens konkurrenskraft. En ny analys⁶ visar att arbetskraftsinvandringen bidrog med 45 miljarder till Sveriges BNP och 15 miljarder i skatteintäkter år 2022. Vi vill fortsatt att företagen avgör vilken arbetskraft de behöver och att lönen ska vara i linje med kollektivavtal och branschpraxis.

Att bedriva en ansvarsfull ekonomisk politik i tider av försämrad konjunktur och hög inflation är en balansgång. Den ekonomiska politiken måste stå bakom, inte i vägen för, Riksbanken och dess arbete med att pressa tillbaka inflationen. Det kräver återhållsamhet och stramhet. Men det finns konstruktiva åtgärder som regeringen inte bara kan, utan borde, vidta för att stödja såväl konjunkturen som kampen mot inflationen, samtidigt som de förbättrar de strukturella förutsättningarna för ekonomin. Regeringen gör tyvärr mycket lite av detta i sin vårändringsbudget.

Småföretagen behöver en vän i den ekonomiska politiken

Småföretag spelar en avgörande roll för tillväxt och välbefinnande. De står för en majoritet av alla arbetstillfällen och bidrar betydande till skatteintäkter. Småföretagens dynamik och innovationskraft driver fram nya produkter, tjänster och arbetstillfällen och bidrar både till minskat utanförskap och på sikt även till svensk konkurrenskraft. Småföretagare är ofta drivna individer med starkt engagemang i sin verksamhet. Att stödja småföretagen är en investering i framtiden och en viktig motor för en positiv samhällsutveckling.

⁴ EU-kommissionen.

⁵ Regeringskansliet.

⁶ Rehbinder (2023), Arbetskraftsinvandringen är central för svensk ekonomi och för industrins omställning, IKEM.

Ändå har de senaste två budgetarna under Tidöregeringen präglats av tiotals miljarder i höjda kostnader för de små företagen, i synnerhet för deras anställningar, i form av främst höjda arbetsgivaravgifter och höjda sjuklönekostnader, trots att just dessa kostnader ligger på några av världens absolut högsta nivåer, och trots att Tidöpartierna lovat sänka just dessa kostnader före riksdagsvalet 2022. Centerpartiet vill vända denna utveckling och sänka småföretagens kostnader för att anställa, för att stärka konjunkturen och de långsiktiga tillväxtförutsättningarna, och för att förbättra läget på den svenska arbetsmarknaden. Småföretagen behöver en vän i den ekonomiska politiken.

Sänkta arbetsgivaravgifter

Sverige har några av världens högsta skatter på att anställa personer med låga inkomster. De höga arbetsgivaravgifterna minskar möjligheterna för redan utsatta personer att bli anställda, och för små företag att växa. De motsvaras i dag också till minst en tredjedel av ett rent skatteuttag, den s.k. allmänna löneavgiften, utan motprestationer i någon form. Sänkta arbetsgivaravgifter är därför ett viktigt sätt att göra det lättare för företag, och för offentlig sektor, att erbjuda personer som står utanför arbetsmarknaden deras första jobb.

Konjunkturinstitutet har analyserat åtta olika finanspolitiska stimulansåtgärders effekt på såväl BNP som inflationen.⁷ De konstaterar att sänkta arbetsgivaravgifter är den enda analyserade åtgärden med potential att både stimulera ekonomin och sänka inflationstrycket. Denna effekt blir som starkast under antaganden om en aktiv penningpolitik och flexibla priser – antaganden som i nuvarande ekonomiska situation framstår som rimliga. De konstaterar bl.a. följande:⁸

Ett särskilt intressant instrument på inkomstsidan är arbetsgivaravgifterna, som har en negativ inflationsimpuls. Anledningen till att inflationen minskar är att kostnaderna för företagen blir lägre, vilket gör att de väljer att sänka sina priser, allt annat lika. Det innebär att företagens försäljning, och därmed BNP, ökar, samtidigt som inflationen minskar.

Som nämnts ovan har utanförskapet ändrat karaktär de senaste decennierna. Det har fokuserats och fördjupats. Tre fjärdedelar av de inskrivna arbetslösa tillhör grupper med s.k. svag konkurrensförmåga där gruppen utomeuropeiskt födda numera är de som stängs ute av tudelningen på arbetsmarknaden och utgör 60 procent av totalen.⁹

Centerpartiet föreslår därför att arbetsgivaravgiften sänks för låga löner. Specifikt bör den halveras för heltidsjusterade månadslöner på upp t.o.m. 22 000 kronor i månaden. Nedsättningen bör fhasas ut i intervallet 22 000–25 000 kronor per månad, för att vara helt utfasad vid månadslöner som överstiger 25 000 kronor.

Att nedsättningen baseras på heltidsjusterade löner – en person som arbetar 50 procent till en lön på 15 000 kronor har en heltidsjusterad månadslön på 30 000 kronor – innebär att nedsättningen inte premierar deltidsarbete.

⁷ Almerud, Jakob (2022), Finanspolitikens effekt på inflationen – ett allmänjämviktsperspektiv, KI-kommentar, tillgänglig via www.konj.se, 2023-03-10.

⁸ Ibid., s. 8.

⁹ Arbetsförmedlingen (2022), Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2022 – Utvecklingen på arbetsmarknaden 2022–2024, Arbetsförmedlingens analys, 2022:18.

För en anställd med månadslön på 22 000 kronor minskar månadskostnaden för företagaren med 3 456 kronor. På ett år minskar företagets kostnader med 41 474 kronor. Förslaget beräknas kunna leda till fler än 21 000 nya jobb om företagen använder de minskade kostnaderna till att anställa fler. Studier på tidigare sänkningar av arbetsgivaravgifterna för unga visar att företagen som fick stora kostnadsbesparingar anställde både fler yngre och fler äldre¹⁰, vilket tyder på att många arbetsgivare kommer att använda besparingarna till att växa sin verksamhet och öka antalet anställda.

Förslaget har ett antal tydliga fördelar. Sänkningen fokuserar på de som behöver stöd, då låg lön är en god approximation av låg produktivitet. För personer som bara behöver få in en fot på arbetsmarknaden fasas nedsättningen ut när de får högre lön. Samtidigt är stödet permanent för de personer som behöver ett mer långsiktigt stöd, eftersom det inte finns någon tidsgräns.

Sänkningen stöttar branscher som erbjuder människor låga trösklar till svensk arbetsmarknad. Men den skapar också förutsättningar för att nya branscher kan uppstå, där jobb som i dag är för dyra kan skapas. Sänkningen är långsiktig och ger därmed större förutsättningar för att fler enkla jobb skapas jämfört med dagens anställningsstöd, som är tidsbegränsade.

Förslaget om sänkta arbetsgivaravgifter för låga löner förväntas kunna införas vid halvårsskiftet i år. Nedsättningen beräknas leda till drygt 6 miljarder kronor i lägre skatteintäkter per år.

Tillväxtavdrag för fler växande företag

En av de viktigaste faktorerna för de små företagens tillväxt är möjligheten att anställa. Att ta steget från enskild firma till arbetsgivare innebär en betydande utmaning, inte minst ekonomiskt. Genom att sänka kostnaderna för att anställa kan fler småföretagare ta steget och expandera sin verksamhet. Detta leder i sin tur till ökad omsättning, skatteintäkter och nya jobb. Därför föreslår vi ett tillväxtavdrag för de allra minsta företagen som påbörjar sin tillväxtresa.

Tillväxtavdraget innebär att ett enmansföretag som anställer sina första fem anställda ska få rätt till nedsättning av arbetsgivaravgifterna för dessa under de första två åren. Taket för nedsättningen ska vara 30 000 kronor i månadslön per anställd. Avdraget innebär en årlig besparing på 382 000 kronor för den företagare som går från noll till fem anställda, vilket innebär att företaget har råd att anställa ännu en person på ingångslön. Satsningen innebär att 10 000 jobb i små och snabbväxande företag kan tillkomma. Reformen bedöms kosta staten 510 miljoner per år, med hälften, 255 miljoner, som halvårseffekt under 2024.

Ungas sommarjobb

Sverige har i dag ett av Europas högsta arbetslöshetstal för unga. Detta samtidigt som vårt land drabbats av akuta problem i utsatta områden med unga som rekryteras in i kriminella gäng. I det läget behöver Sverige en politik som på alla områden förstärker ungas möjligheter att välja en annan väg. Ett flertal studier visar entydigt att ett första

¹⁰ Daunfeldt m.fl. (2021), Arbetskraftskostnadernas effekt på instegsjobben – En analys av detaljhandeln, HFI Forskningsrapport 2021:05.

jobb, under sommaren och/eller annan fritid, mycket kraftigt minskar risken för framtida arbetslöshet och för kriminalitet.¹¹ Den första arbetslivserfarenheten ger insikt i de krav och möjligheter som arbetslivet innebär, och minskar tröskeln för att söka och stanna i jobb, och göra karriär, senare i livet.

Därför är det särskilt olyckligt och kontraproduktivt för kampen mot ungas kriminalitet, att en av den nya Tidöregeringens åtgärder i dess nya budget var att höja arbetsgivaravgifter för unga under 18 år som sommar- och extrajobbar, genom att ta bort den befrielse från arbetsgivaravgift som fanns för att anställa dessa. Likt tidigare regeringar har regeringen nöjt sig med att fortsätta med en liten subvention av kommunala sommarjobb, motsvarande ca 10 000 sådana, jobb som många kommuner i regel redan beslutat om de ska anordna eller inte när regeringen kommer med sin i hög grad symboliska subvention i vårbudgeten.

Centerpartiet vill i stället ta bort arbetsgivaravgiften helt för alla arbetsgivare som vill anställa unga under sommarmånaderna juni, juli och augusti. Det är en nödvändig insats med tanke på att det berör hundratusentals jobb för unga under sommaren, och samtidigt som de minskar utsattheten och ger en första fot in på arbetsmarknaden så bidrar det till återhämtningen av besöksindustrin och turismen efter pandemin, där kostnaderna dessutom sänks och dämpar inflationstrycket. Det beräknas innebära en kostnad om 340 miljoner årligen baserat på de beräknade effekterna av regeringens slopande av de generellt nedsatta arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar.

Arbetsmarknadspolitik som möter en stigande arbetslöshet

Arbetslösheten stiger nu i stora delar av Sverige och bedöms försämra förutsättningarna att få ett arbete särskilt för ungdomar och utrikes födda som redan i dag står långt ifrån arbetsmarknaden. Trots denna ökning i arbetslösheten, med 40 000 personer enligt underlaget till vårpropositionen, råder samtidigt fortfarande arbetskraftsbrist i många sektorer. Mitt i den ekonomiska krisen står över 100 000 lediga platser, inklusive arbeten med lägre kvalifikationskrav, obesatta.

Kombinationen av höga bristtal och relativt hög arbetslöshet indikerar att det fortsatt finns stora matchningsproblem. De resurser som det offentliga lägger på matchning, inte minst via Arbetsförmedlingen, måste användas effektivt, på åtgärder anpassade efter den arbetslösa individen och företagets behov – inte efter myndigheternas behov. För det ändamålet har det visat sig särskilt effektivt med matchningstjänster, där insatser ges av fristående arbetsförmedlare som belönas efter hur väl de förmår att sätta arbetslösa i arbete, med särskilt hög ersättning för de aktörer som lyckas flytta de som är långt ifrån arbetsmarknaden in i varaktigt arbete. Trots att vidareutvecklingen av dessa matchningstjänster på olika sätt blockerats politiskt och administrativt, har de som fått dessa matchningstjänster i mycket högre grad kommit i arbete än övriga som fått hjälp av Arbetsförmedlingen, med över hälften i arbete.

Men i stället för att fortsätta reformeringen av Arbetsförmedlingen och bygga vidare på de inledande goda resultaten har Tidöregeringen gjort tvärtom. Gradvis har fler delar av verksamheten flyttat tillbaka till Arbetsförmedlingens interna verksamhet och

¹¹ Hensvik, Nordström Skans och Müller (2023), Connecting the young – high school graduates' matching to first jobs in booms and great recessions, *The Economic Journal*, vol. 133, nr 652, s. 1466–1509.

regeringen har valt att kraftigt dra ned på de redan begränsade matchningstjänsterna. Resultatet börjar redan synas i försämrad matchning.

Det är därför olyckligt att regeringen inte förmått att prioritera resurserna inom Arbetsförmedlingen bättre än att bara en bråkdel av de arbetslösa får chansen att ta del av dessa matchningstjänster som ger högre chanser till jobb. Arbetsförmedlingen bör därför fördela en mycket större andel av resurserna till matchningstjänster, generellt och inom de arbetsmarknadspolitiska programmen. Belöningssystemen till utförare av matchningstjänster bör också i mycket högre grad vridas mot att belöna framgångsrik övergång till jobb för de som står längst ifrån arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadspolitiken är också beroende av att Arbetsförmedlingen är närvarande i alla delar av landet – både där det finns stora arbetskraftsbehov och där det finns stora behov för utsatta personer av att boka fysiska möten. Arbetsförmedlingen har dock de senaste åren strypt resurserna till de minsta lokala kontoren i en strävan efter att centralisera verksamheten, trots tydliga direktiv i regleringsbrev om att återupprätta den lokala verksamheten i hela landet.

Samhall har under de senaste tio åren fått omfattande kritik för att man fortfarande använder sina mycket dyra anställningsstöd till att anställa personer som står närmare arbetsmarknaden i stället för exempelvis personer med funktionshinder. Centerpartiet vill prioritera resurserna så att så många som möjligt får beprövat effektiv matchningshjälp och att Samhall AB, i enlighet med sitt uppdrag, fokuserar på att erbjuda arbetsplatser för personer med funktionshinder.

För att möta ökande arbetslöshet med effektiv arbetsmarknadspolitik föreslår därför Centerpartiet att medlen för s.k. matchningstjänster ökar med 250 miljoner i år.

Det behöver även finnas flexibilitet för karriärväxling högre upp i åldrarna, både för enskilda som får bättre möjligheter att utvecklas och för att möta en allt snabbare omvandling på arbetsmarknaden och behov av nya kompetenser. Omställningsstudiestödet innebär att anställda kommer att få väsentligt förbättrade möjligheter att studera och ställa om under ett helt arbetsliv och bör förstärkas med 200 miljoner i år.

Få igång och bredda etableringsjobben innan det är för sent

Ett annat sätt att öppna upp arbetsmarknaden för de som i dag står utanför är att skapa en ny form av anställning. Centerpartiet var, inom ramen för det s.k. januariavtalet, drivande i införandet av etableringsjobb. Etableringsjobb möjliggör för företag att anställa nyanlända och långtidsarbetslösa till en låg kostnad under två år. Företag som saknar kollektivavtal, ofta små företag som spelar en viktig roll för att utsatta på arbetsmarknaden ska få sitt första jobb, är dock uteslutna från den nya anställningsformen. För att möjliggöra för fler små företag att bidra till jobbskapandet för nyanlända och långtidsarbetslösa vill Centerpartiet att etableringsjobben breddas. Eftersom små företag står för huvuddelen av alla nyskapade jobb är potentialen stor för en sådan åtgärd, samtidigt som den netto kostar lite, då personer som omfattas går från mer kostsamma bidrag.

Därför är det mycket oroande att den nya regeringen inte förmått genomföra etableringsjobben, som var färdigutredda och avtalade mellan parterna, förrän efter över ett år. Senfärdigheten och regeringens oförmåga att lätta på byråkratin på etableringsjobben, inte minst för de mindre företagen som har kollektivavtal, har lett till en utbredd skepsis mot insatsen, i linje med tidigare kritik mot de tidigare s.k. YA-jobben

(yrkesintroduktionsanställningar). Om inte regeringen förmår genomföra etableringsjobben som tänkt, och bredda dem till icke kollektivanslutna små företag, behöver debatten återupplivas om en lagstiftad anställningsform med låg lön för de som står längst ifrån arbetsmarknaden.

Återupprättad arbetslinje

En bärande del av en liberal ekonomisk politik är att det ska löna sig att arbeta. Den höga inflationen innebär att riksnormen i försörjningsstödet, garantipensionen och ett antal andra stöd har räknats upp kraftigt, i nominella termer. Ökningarna har varit klart större än vad lönerna har ökat. Det innebär att det i dag lönar sig sämre, inom vissa trygghetssystem, att gå från bidrag till arbete. Regeringen har samtidigt permanentat de högre nivåer inom arbetslöshetsförsäkringen som tillkom under pandemin, samtidigt som man höjt arbetsgivaravgifterna kraftigt. Detta är inte en rimlig prioritering. Centerpartiet står bakom att det grundläggande ekonomiska skyddsnätet är prisindexerat. Men i tider av hög inflation ökar behovet av åtgärder som säkerställer att inte arbetslinjen undergrävs.

Under våren 2024 har regeringen presenterat förslag för en ny arbetslöshetsförsäkring, baserad på en utredning som Centerpartiet var med om att tillsätta. Den nya arbetslöshetsförsäkringen kommer genom utredningens förslag att moderniseras på flera viktiga punkter, inte minst genom att på ett mer flexibelt sätt baseras på faktisk inkomst. Dessutom kommer den, som Centerpartiet drev fram, att trappas av något snabbare än tidigare, samtidigt som den är mer generös inledningsvis, en riktig omställningsförsäkring.

Men genom att permanenta de höga tak i arbetslöshetsförsäkringen som tillfälligt fanns under pandemin har regeringen gått på tvären mot vad arbetslinjen borde innebära. Med tanke på att de som omfattas av arbetslöshetsförsäkringen har goda möjligheter att få ett nytt jobb jämfört med andra grupper är det en märklig prioritering, som är kostsam i form av både högre arbetslöshet och utrymme i budgeten. Regeringen bedömde själva, i budgetpropositionen för år 2023, effekten av sin politik som följer:

De bedömningsbara reformer i denna proposition som föreslås och aviseras för att genomföras 2023 bedöms emellertid på lång sikt minska sysselsättningen och antalet arbetade timmar, samtidigt som arbetslösheten ökar. Detta är en följd av att de negativa effekterna för sysselsättningen och arbetslösheten av att bibehålla dagens nivå på arbetslöshetsersättningen bedöms vara större än de samlade positiva effekterna av övriga reformer.¹²

Konjunkturinstitutet konstaterar följande: ”Höjningen av taket och grundnivån i arbetslöshetsersättningen gör att det ekonomiska utbytet av att vara arbetslös jämfört med att arbeta ökar, vilket i sin tur bedöms leda till en ökad arbetslöshet och minskad sysselsättning på sikt.”¹³

Inga åtgärder har genomförts av regeringen därefter för att motverka dessa effekter.

Centerpartiet anser att ersättningsnivåerna utifrån dagens system bör reformeras i enlighet med följande förslag till modell:

¹² Prop. 2022/23:1 s. 31.

¹³ Konjunkturinstitutet (2022), Konjunkturläget December 2022, s. 33.

Tabell 2 Föreslagna ersättningsnivåer inom arbetslöshetsförsäkringen

Period	Ersättningsgrad	Tak	Golv	Lönetak
0–100	80 %	1 090	500	30 000
101–200	70 %	950	440	29 857
201–300	65 %	890	410	30 123
301–800	60 %	820	380	30 067

Med Centerpartiets förslag kombineras ett relativt högt lönetak med en förhållandevis snabb och symmetrisk avtrappning. Det införs också en bortre tidsgräns för aktivitetsstöd på tre år. Arbetslöshetsförsäkringen blir på detta sätt en trygg omställningsförsäkring som bidrar till såväl ökad trygghet som minskad arbetslöshet.

Det behövs ett Sverigelyft

En väl fungerande infrastruktur är avgörande för att säkra svensk tillväxt och klara klimatkrisen.

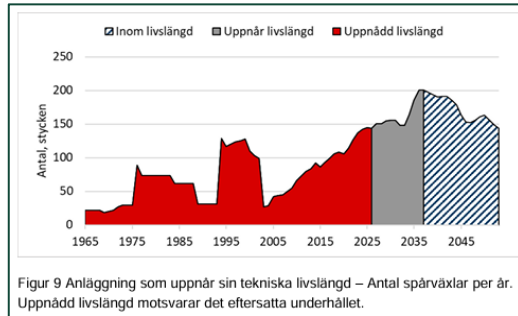
Underhållsskulden ökar när infrastrukturen inte rustas upp eller byts ut i takt med att den når sin tekniska livslängd. Men det eftersatta underhållet följer inte en linjär utveckling, utan skuldutvecklingen kan förvärras när enskilda komponenter inte längre går att rusta upp utan måste bytas ut helt och hållet. Dessutom ökar risken för driftsstörningar, vilket varje gång det inträffar innebär följdkostnader för samhället. Några exempel utifrån Trafikverkets underlag på sådant som skulle behöva åtgärdas här och nu är följande: ”Det finns ett eftersatt underhåll för spårväxlar i avvecklingssortimentet (i princip alla spårväxlar byggda före 1980), cirka 1260 stycken i huvudspår. Ytterligare cirka 600 spårväxlar har uppnått sin livslängd på grund av trafikbelastning.”

Varje år de kommande fem åren är det 150 växlar till som uppnår sin livslängd. Totalt finns 30,4 miljarder i eftersatt underhåll på räl, slipers, befästning, isolerskarv, spårväxel och spårspärr i 2023 års prisnivå.

Vart femte signalställverk har uppnådd livslängd. Ytterligare 28 procent uppnår sin livslängd under perioden fram till 2037. Totalt 22 miljarder i eftersatt underhåll på signalställverk, vägskyddsanläggningar, detektorer, larm och passage, trafikantinformation och övervakningskameror m.m. i 2023 års prisnivå.

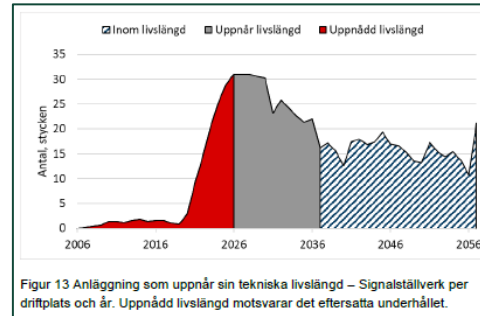
Sveriges vägar befinner sig i allt sämre skick. Bara från Sveriges Radio har det rapporterats 71 gånger i år om potthål på olika håll i landet. 2 857 mil väg i Sverige är i mycket dåligt eller dåligt tillstånd enligt Trafikverkets egna data analyserade av Transportföretagens kampanj Våra vägar. Enligt Trafikverkets senaste rapport uppgår det eftersatta underhållet på väg till totalt 35 miljarder i 2023 års prisnivå.

Eftersatt underhåll på spårväxlar¹⁴



Figur 9 Anläggning som uppnår sin tekniska livslängd – Antal spårväxlar per år. Uppnådd livslängd motsvarar det eftersatta underhållet.

Eftersatt underhåll på signalstälverk¹⁵



Figur 13 Anläggning som uppnår sin tekniska livslängd – Signalstälverk per driftplats och år. Uppnådd livslängd motsvarar det eftersatta underhållet.

Bara för i år räknar Trafikverket med att förseningarna i tågtrafiken innebär en samhällsekonomisk kostnad på 3,6 miljarder kronor. 70 procent av Sveriges åkerier anser att trasiga vägbanor innebär ett problem för deras verksamhet. Ett fungerande och starkt nät av vägar, järnvägar och laddpunkter behövs om hela landet ska kunna leva och växa, för att vi ska bli den självklara mottagaren av investeringar med den gröna industrialiseringen.

Centerpartiet anser att Sverige bör övergå till ett balansmål från överskottsmål. De frigjorda resurserna motsvarande ungefär 300 miljarder under kommande tioårsperiod ska gå till investeringar i infrastruktur. I stället för en växande underhållsskuld bör den låga statsskulden nyttjas till åtgärder som stärker tillväxten i framtiden och därför bör det eftersatta underhållet på väg och järnväg betas av senast till 2035. Då finns även resurser till ett antal viktiga nysatsningar inom infrastrukturen.

Det är samtidigt viktigt att poängtera att det inte enbart handlar om att skjuta till mer pengar utan likaledes är en fråga om bristande projektledning och myndighetsstyrning.

Det måste vara slut med lappkast i den viktiga infrastrukturplaneringen. En infrastrukturberedning bör tillsättas, som likt Försvarsberedningen kan jobba långsiktigt och med ett helhetsperspektiv. Politiken måste ta ett helhetsgrepp och våga satsa för framtiden.

Men vi behöver växla upp arbetet här och nu. Centerpartiet avsätter 500 miljoner kronor i vårändringsbudgeten för att stärka resurserna till underhållsarbetet. Enligt kostnadsuppskattningar från Trafikverket skulle det räcka till minst 100 spårväxlar till, men kan bli mångdubbelt fler beroende på vilka växlar som prioriteras. Det är dock Trafikverket som måste avgöra i vilken ordning arbetet sker och vilken del av det eftersatta underhållet som är i mest akut behov av ett resurstillskott.

En folkrörelse för klimatet och grön energi – för att vända den kris i klimatpolitiken som Tidöregeringen skapat

Till följd av Tidöregeringens politik ökar utsläppen nästa år med minst 5,3 miljoner ton. Det är den första gången som den förda ekonomiska politiken direkt leder till kraftigt ökade utsläpp, ett trendbrott som i snabb takt håller på att utradera årtionden av klimatarbete. Klimatpolitiska rådet konstaterar i sin senaste rapport följande: ”Den politik som den nya regeringen hittills presenterat är inte tillräcklig för att nå klimatmålen för år 2030. I stället för att snabbt minska utsläppen kommer hittills beslutade och aviserade

¹⁴ Trafikverket (2024), Vidmakthållande av transportinfrastrukturen 2026–2037.

¹⁵ Ibid.

förändringar tvärtom, också enligt regeringens egen bedömning, att i närtid öka utsläppen. Sveriges klimatpolitik har tappat styrfarten.”

Enligt regeringens egen myndighet Naturvårdsverket kan Sverige med den första politiken inte heller nå nettonollutsläpp till 2045, det mål som regeringen själv lyft fram och understrukit vikten av. I vårändringsbudgeten görs inte ens en ansats för att korrigera kursen, utan Sverige fortsätter färden mot sämst i klassen vad gäller klimatarbetet. Tidigare var Sverige ett föredöme för länder i hela världen samt Europa när vi visade hur en effektiv klimatpolitik med ökande ambitioner kunde kombineras med högre tillväxt. Nu är tillväxten bland de sämsta i Europa och utsläppsökningarna bland de högsta per capita i västvärlden. Sveriges varumärke som ledande i klimatomställningen, ett grönt varumärke som bär våra gröna industrier på världsmarknaden, svärtas ned av en inkompetent och populistisk politik.

De främsta skälen till detta är att regeringen använt en mycket stor del av sitt reformutrymme till att sänka skatten på bensin och diesel utan att göra någon annan åtgärd för att minska klimatutsläppen från bilar. Tvärtom har man samtidigt tagit bort klimatbonusen för bilar, det mest kraftfulla instrumentet för att få familjer att byta till en miljövänligare bil. Samtidigt har skattebefrielsen på biogas tagits bort, ett dråpslag för biogas som drivmedel. Resultatet är att elbilars andel av bilförsäljningen minskat dramatiskt medan bensin- och dieslbilar åter ökar.

Förutom att det saboterar Sveriges roll som klimatifredöme i världen så låser det in allt fler hushåll, inte minst hushåll med mindre resurser som är beroende av bilen, i beroendet av en teknologi som ändå kommer att fasas ut, i stället för att ge dem ekonomiska möjligheter att byta bil, ny eller begagnad. När Sverige om några år inte klarar de mål vi kommit överens om inom EU, så blir resultatet att den svenska landsbygden får betala, genom att drivmedelspriserna rusar och/eller att stora delar av den brukade svenska skogen och jordbruksareal tvingas i träda, förutom förväntade miljardböter till andra EU-länder.

Här är det bråttom att så många hushåll som möjligt får ekonomisk möjlighet att byta till en miljöbil, el, hybrid, gas eller etanol – ny eller begagnad. Så många som möjligt måste kunna delta i en bred folkrörelse för klimatet, som kan göra det lönsamt för hushåll att välja det klimatvänliga och samtidigt sänka sina kostnader.

Det andra stora hotet mot Sveriges roll i klimatomställningen är oförmågan att få fram ny fossilfri elenergi på kortare eller ens medellång sikt. Eftersom den enda politik som förs handlar om mer kärnkraft i slutet av 2030-talet så har regeringen låtit över 70 procent av alla startklara lönsamma privat finansierade vindkraftsprojekt blockeras av kommunala veton. En av de främsta orsakerna till detta är att regeringen inte lyckats genomföra den utredning som ska ge närboende till vindkraft och vindkraftskommuner en skälig ersättning från vindkraften, i form av ersättning och återförd fastighetsskatt. Det svenska näringslivet och industrin varnar för att investeringar på hundratals miljarder kronor i bl.a. den gröna industrialiseringen kan utebli eller flytta till andra länder när planerad vindkraft uteblir.

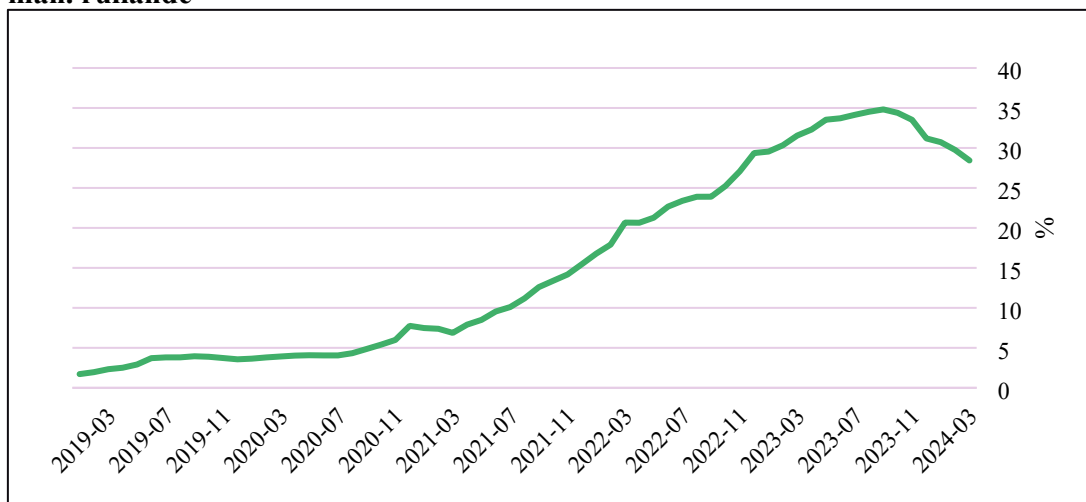
I Centerpartiets budgetmotion för 2024 presenterades en omfattande strategi för att ge vanliga svenskar möjlighet att ställa om och för att få igång byggandet av vindenergi igen. Där ingår bl.a. ett särskilt grönt rotavdrag och grön investeringskredit för att investera i att spara el.

I denna vårbudgetmotion föreslås ett antal akuta nödatgärder för att under 2024 vända den katastrofala utvecklingen i försäljningen av miljöbilar och blockeringen av ny lönsam vindkraft.

En folkbonus för nya och begagnade miljöbilar och för tioåriga gröna billån till låg ränta

Andelen elbilar i nyförsäljningen har minskat dramatiskt sedan Tidöregeringen lade om klimatpolitiken, från att mer än var tredje såld bil var en elbil årsskiftet 2022/23 till att bara drygt var femte är det våren 2024. Borttagandet av klimatbonusen för miljöbilar har därmed haft en ännu mer påtaglig effekt än vad som förutspåddes. Med nuvarande takt kommer försäljningen av bensin- och dieslbilar att tillintetgöra Sveriges möjligheter att nå klimatmålen. Elektrifieringen fördröjs i stället för att påskyndas.

Elbilar, andel av nybilsförsäljning i mindre tätorter och landsbygdskommuner, tolv mån. rullande¹⁶



Centerpartiet föreslår därför en bred och kraftfull folkbonus för miljöbilar, för att snarast möjligt göra det lönsamt för hundratusentals hushåll att välja rätt:

- Folkbonusen ska ligga på upp till 50 000 kronor per bil, upp till halva försäljningspriset.
- Den ska gälla nya och begagnade elbilar, laddhybrider, gasbilar och etanolbilar med ett pris på högst 450 000 kronor.
- Minst 100 000 hushåll per år ska få den nya folkbonusen.
- Alla som söker ska kunna få folkbonusen, men personer skrivna i landsbygdskommuner och med låga inkomster prioriteras.

Genom att varje år förflytta minst 100 000 ytterligare hushåll till ett fossilfritt vardagskörande så kommer folkbonusen att kunna vända upp försäljningen av miljöbilar igen och ned utsläppen från vägtrafiken efter den snabba ökningen under Tidöregeringen.

För många är köpet av en elbil, en laddhybrid eller en gasbil lönsamt sett över bilens livslängd, eftersom drivmedelskostnaderna blir avsevärt lägre. Men det är ändå svårt för de flesta hushåll att finansiera en investering på hundratusentals kronor. Centerpartiet föreslår därför att folkbonusen även ska kunna användas för att sänka kostnaden för leasing och billån.

- Folkbonusen ska också kunna utnyttjas till att halvera leasingkostnaden med upp till 50 000 kronor per år.

¹⁶ Andelen av total försäljning för de senaste tolv månaderna. Källa: Infostat, Trafikanalys.

- Ett billån som får statliga garantier på maximalt 100 000 kronor till statslåneränta över tio år. Detta kan minska den löpande lånekostnaden upp till folkbonusens maxbelopp på 50 000 kronor totalt under billånets löptid.

Den gröna folkbonusen bör vara kraftfull nog att stoppa den utveckling regeringen skapat med högre utsläpp från biltrafiken, samtidigt som den prioriterar de hushåll som är mest utsatta i sitt bilberoende. Sammantaget väntas folkbonusen sänka utsläppen med 5 miljoner ton fram till 2030 i direkt effekt från de bilar som blir eldrivna i stället för fossildrivna. Den statsfinansiella kostnaden är i vårbudgeten 2,5 miljarder kronor (halvår) och 5 miljarder kronor per helår.

För att ytterligare snabba på och förenkla utbyggnaden av laddinfrastruktur i olika delar av landet bör också anslaget inom Klimatklivet för laddinfrastruktur stärkas med 200 miljoner under 2024.

En ”grön check” till alla hushåll för klimatköp, som återbäring på koldioxidskatten

Svenska hushåll betalar i dag nästan 40 miljarder kronor i punktskatter på drivmedel, plus ytterligare miljarder fr.o.m. 2027 genom EU:s utsläppshandelssystem, intäkter som ska försvinna från statskassan i takt med att fossil energi fasas ut. Skatt på fossil energi är därmed inte en långsiktigt hållbar finansieringskälla, även om Centerpartiet under mellantiden vill använda miljöskatter för att sänka skatterna på arbete så att fler kommer in i jobb och arbetslösheten minskar, där de långsiktiga intäkterna från fler i arbete ökar i takt med att fossil energi fasas ut.

I det akuta läge som nu skapats med avvecklingen av den svenska klimatpolitiken kan koldioxidbeskattningen dock komma att behöva återföras ännu mer direkt än via lägre skatter till svenska hushåll, för att hjälpa dem att göra sig fria från beroendet av fossil energi.

Centerpartiet vill därför utreda hur folkbonusen för byte till miljöbil tillsammans med dagens gröna rotavdrag för energibesparingar, solceller och laddboxar kan utvidgas till en grön check till alla svenska hushåll som kan användas till alla de ändamål som bidrar till minskade klimatutsläpp, såsom

- köp eller leasing av miljöbil
- köp av kollektivtrafikkort
- investering i energibesparande insatser i bostaden som t.ex. luft/värmeväxlare
- investering i solceller
- investering i laddkapacitet
- tanka HVO 100 eller biogas.

Den gröna checken skulle anpassas så att den är större i kommuner med låg befolkningstäthet och större avstånd, där kostnaderna för transporter är större och tillgången till kollektivtrafik lägre. En sådan grön check skulle kunna motsvara 2 000–10 000 kronor per hushåll, beroende på hushållets storlek och på befolkningstäthet i kommunen. En sådan grön check skulle delfinansieras genom EU:s sociala klimatfond, vars syfte är att underlätta för utsatta hushåll att klara omställningen och vars intäkter kommer från priset på koldioxid inom EU. I vårbudgeten avsätts 10 miljoner kronor för att utreda en grön check som skulle kunna genomföras före 2026.

Återbäring till vindkraftskommuner och närboende

Sverige har goda förutsättningar för vindkraft med en lång kust där vindarna är starka. Vindkraften har vuxit kraftigt de senaste åren och levererade år 2023 omkring 20 procent av den el vi använder i Sverige. Vindkraft på land är det snabbaste kraftslaget att bygga (tillsammans med sol). Vindkraft på land tar ett–tre år att bygga från tillstånd till produktion. Vindkraften på land och solenergin är också de kraftslag som går att bygga ut i stor skala helt utan statliga subventioner. Av de fossilfria kraftslagen ser vindkraften också ut att vara det som byggs ut mest de närmaste åren, fram till 2030.¹⁷

Samtidigt är Sveriges elbehov stort på kort sikt. Svenskt Näringslivs scenarioanalys pekar på ett dubblat elbehov till 2050, Energimyndigheten menar att elanvändningen kan fördubblas redan 2035 och svensk basindustri kräver en utbyggnad av elen här och nu. För att kunna möta en ökad efterfrågan på el och upprätthålla svensk konkurrenskraft behöver det installeras runt 280 nya vindkraftverk per år enligt Svensk Vindenergi. En försenad omställning är en dyrare omställning. Vi behöver komplettera rådande energipolitik med åtgärder för mer el i närtid. Enligt den statliga utredningen Värde av vinden¹⁸ är konsekvensen av avstannad tillståndsgivning av vindkraft en mellan 10 och 25 procent högre marginalkostnad för elproduktion.

Samtidigt nekar kommunerna en stor del av ansökningarna. Under 2023 stoppade kommunerna 66 procent av de aktuella vindkraftverken på land. Mellan år 2020 och 2023 har 72 procent (1 258 vindkraftverk), stoppats av det kommunala vetot. Om ansökningarna skulle beviljats i samma grad som tidigare hade 792 vindkraftverk fått tillstånd, vilket motsvarar 16 TWh ny elproduktion per år under 2020–2023. Det motsvarar tillräckligt med el för 3 städer i Göteborgs storlek.¹⁹ För att få loss kraften från de blockerade vindkraftsverken är det centralt att få på plats en återbäring både till närboende och berörda kommuner²⁰.

Dessutom väntar 16 tillståndsansökningar för havsbaserad vindkraft, med årlig elproduktion på drygt 140 TWh, på besked från regeringen. Den senaste ansökan som fick tillstånd var i maj 2023. Det går alldeles för långsamt. Den totala effekten för ansökningarna uppgår till 35 000 MW och en potentiell årlig produktion på drygt 140 TWh.²¹ Utredningen En rättssäker vindkraftsprövning konstaterar att ”en minskad utbyggnad av vindkraft kan försvåra och fördyra för Sverige att nå det långsiktiga miljömålet om att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser år 2045”²². Här har Centerpartiet i vår budgetmotion för 2024 presenterat ett omfattande åtgärdsprogram för att korta tillståndstiderna för nya vindkraft från dagens åtta år till under fyra år, som i de mest framgångsrika grannländerna i EU.

¹⁷ Energiföretagen (2023), Vindkraft (webbsida), besökt 2024-04-24, energiforetagen.se, Energifakta elsystemet produktions vindkraft.

¹⁸ Utredningen om stärkta incitament för utbyggd vindkraft (2023), Värde av vinden – Kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18), Klimat- och näringslivsdepartementet.

¹⁹ Westander, Henryson och Kaufmann (2024), Kommunala vetot landbaserad vindkraft 2020–2023, Westander Klimat och Energi på uppdrag av Svensk Vindenergi.

²⁰ I Finland där fastighetsskatten återförs till kommuner innebär vindkraftsetableringen en stor lättnad för kommunens ekonomier, kommunen Kristinestad fick som exempel 2023 in nästan 950 000 euro i fastighetsskatt, runt 10 miljoner kronor.

²¹ Tidningen Energi, 2024-02-22, Sverige saknar tydlig plan för havsvindkraften.

²² Utredningen en rättssäker vindkraftsprövning (2021), En rättssäker vindkraftsprövning (SOU 2021:53), Miljödepartementet.

I utredningen Värde av vinden lämnades förslag som bedöms som avgörande för att öka vindkraftsutbyggnaden, med intäktsdelning för närboende och bättre finansieringsvillkor för lokalsamhället. Utredningen fick inte lämna förslag på en kommunal intäkt, men i utredningen fanns ändå tillräckligt med underlag för att konstatera att en sådan är nödvändig.

I Centerpartiets vårbudget föreslås därför:

- Genomför utredningens förslag om återbäring till närboende till vindkraft under 2024. Den som äger en bostadsbyggnad inom tio gånger ett landbaserat vindkraftverks totalhöjd ska varje år under verkets livstid få rätt till en andel av verkets intäkt (intäktsdelning). Storleken beror på hur långt ifrån verket byggnaden ligger. Det skulle som exempel innebära att husägare som bor 1,4 km från ett 250 meter högt vindkraftverk kan få 31 000 kronor per år i intäktsdelning. Ägare av intilliggande fastigheter ska även som alternativ få rätt till inlösen. Ersättningen ska motsvara vad fastigheten hade varit värd, om parken inte hade uppförts.
- Låt fastighetsskatten från vindkraftverken tillfalla kommunens budget. Avisera att den statliga fastighetsskatten på vindkraft ska återföras till respektive kommun, vilket med redan planerad utbyggnad inom kort motsvarar 420 miljoner per år direkt till kommuner som har vindkraftsproduktion. Förslaget ska genomföras redan i budgetpropositionen för 2025. För en kommun som exempelvis Ånge innebär det mer än 5 miljoner per år med en gång, samt ytterligare ca 25 miljoner per år fr.o.m. att den redan planerade och beslutade utbyggnaden i kommunen blir klar. Det motsvarar 10 procent av hela Ånges skolbudget.
- Tillsätt en utredning för att snarast möjligast återföra fastighetsskatten på vattenkraft till de kommuner och regioner som producerar vattenkraft.

För att Sverige ska fortsätta växa, elektrifieras och ställa om behöver vi bl.a. bygga ut elproduktionen rekordsnabbt. Vindkraften har i detta sammanhang fördelen att den kan byggas ut snabbt och till mycket låga kostnader. Det borde därför ligga i allas intresse att riva hinder för ny vindkraft oavsett om det gäller långdragna tillståndsprocesser, avslag till följd av motstridiga samhällsintressen eller bristande lokal acceptans.

För Centerpartiet är det viktigt att få ny fart i utbyggnadstakten, öka andelen vindkraftsprojekt som beviljas tillstånd och därmed säkra en stärkt elförsörjning. Vi måste därför stärka den lokala acceptansen för vinden. Då är det viktigt att de människor som bor i närheten av ett potentiellt vindkraftsprojekt också fortsatt kan se fördelarna med etableringen. Att öka elproduktionen kan ge många lokala fördelar inte minst genom de arbetstillfällen som skapas under byggnadsfasen, och det kan också sänka elpriserna i närområdet.

Rädda Östersjön

Östersjön mår inte bra. Den utsätts årligen för stora påfrestningar i form av utsläpp av miljögifter, marint skräp, övergödande ämnen och ett allt storskaligare fiske. Det som en gång var levande ekosystem med stora fiskbestånd har börjat ersättas av döda havsbottnar, giftiga algbloomningar, plaster och en utarmad biologisk mångfald. För att motverka en fullständig ekologisk kollaps och i stället börja återställa förutsättningar för livet i haven måste vi agera.

En brittisk studie har visat att det kan vara mer plast än fisk i haven 2050 om inget görs för att förhindra nedskräpningen. Plasten i havet består bl.a. av plastpåsar och engångsartiklar, men även förlorade fiskeredskap som fiskenät, s.k. spökgarn, är också ett stort miljöproblem som skadar både djurlivet och miljön. Fiskar men också andra djur som fåglar och sälar fastnar i dessa nät och över tid bryts garnen ned till mikroplaster som bl.a. äts av fiskar.

Östersjön är i dag ett av världens mest förorenade hav. Den främsta orsaken till Östersjöns tillstånd med döda havsbottnar, sämre siktdjup och årliga algblomningar är övergödningen. Algblomningen leder till stängda badstränder och smutsigt vatten, men den är framför allt ett hot mot den biologiska mångfalden och fiskbeståndet. Centerpartiet anser att Havs- och vattenmyndigheten (HaV) och Jordbruksverket bör få ett tillskott på 110 miljoner för sina insatser för ett friskare hav.

Strömmingen är hotad

Tillgången på sill/strömming i Östersjön har försämrats dramatiskt på senare år. Många befarar att sill- och strömmingsbestånden håller på att kollapsa, precis som torsken gjorde för några år sedan. HaV behöver verka för kraftfullare regleringar av fisket i Östersjön och i synnerhet det storskaliga fiske som bedrivs i Östersjön och som inte går till humankonsumtion utan till fiskmjölsfabriker i främst Danmark. Centerpartiet vill se ett tillfälligt stopp för allt storskaligt industrifiske som bedrivs i Östersjön. Parallellt med det behöver HaV arbeta främjande för det hållbara kustnära och regionala fisket. Det bidrar till svensk livsmedelsförsörjning, skapar jobb och bidrar till levande kustsamhällen. Ett tillskott på 10 miljoner till HaV i år bedöms bidra till myndighetens möjligheter att förändra fisket i Östersjön, främst begränsa den storskaliga industritrålningen och samtidigt främja småskaligt och regionalt kustnära fiske för human-konsumtion.

Håll igång Håll Sverige Rent

Av betydelse för mängden plast i Östersjön, men också i andra delar av naturen, är såklart vilken mängd plast som över huvud taget sprids och tar sig ut i vattendrag eller på Östersjöns stränder. Håll Sverige Rent gör enorma insatser för att minska nedskräpningen i alla delar av Sverige och leder ett antal viktiga projekt som varje dag minskar mängden plast och annat skräp i haven. Exempelvis leder organisationen Re:Fish som bidrar till att rensa grunda botten i Östersjön från fiskeredskap som spökgarn. Tyvärr har regeringen de senaste två budgetarna dragit bort mer än hälften av det verksamhetsstöd som tidigare utgick till Håll Sverige Rent. Centerpartiet rättar till detta i vårändringsbudgeten genom en satsning på 10 miljoner årligen fr.o.m. i år till Naturvårdsverket för att öka möjligheterna att arbeta mot nedskräpning genom ideella organisationers arbete.

Tryggheten ska stärkas

Sverige måste komma till rätta med den grova organiserade brottsligheten och inte minst den nätverkskriminalitet bland unga som under senare år bidragit till en lång rad skjutvapendåd. Vi måste öka närvaron av poliser i vardagen, på gator, torg och vägar

både i utsatta områden och på landsbygden. Gängens finansiering från flera olika källor, bl.a. bedrägerier och välfärdsfusk, trafficking och narkotikahandel, måste strypas. Hela rättskedjan behöver få resurser och möjligheter att på ett rättssäkert sätt utreda brott. Och de som döms för grova brott måste få kännbara och verkningfulla straff.

Lika viktigt är det förebyggande arbetet. Utan en parallell satsning på skola, socialtjänst och ungas möjligheter att få jobb och sommarjobb, så blir politiken halv och haltande.

Utsatta områden måste lyftas genom ett tydligt fokus på skolor som förmår erbjuda unga en livsresa, en socialtjänst som tidigt fångar upp unga på glid och kan erbjuda effektiva insatser och en stadsmiljö som präglas av större blandning av hyresrätter och ägt boende, företagande och trygghet. Framför allt behövs en förstärkning av alla insatser på kommunal nivå som möter de nio av tio ungdomar som utsätts för rekryteringsförsök av kriminella gäng och som polisen inte kan nå. Det är allt från skolans resurser till fältassistenter och socialsekreterare som kan agera snabbt för att lyfta ungdomar ur gängens klor. Att i ett sådant akut läge som nu med gängens mer hänsynslösa våld och aggressivare rekryteringsförsök i yngre åldrar skära ned på vuxna i skolan är oacceptabelt. Omotiverade uppsägningar av skolpersonal måste stoppas och alla delar av vårt första linjens försvar mot gängen måste stärkas.

Mäns våld mot kvinnor biter sig fast likt en pandemi som vi måste bekämpa. Varje år mördas kvinnor av män som de har, eller har haft, en nära relation till. Barn tvingas växa upp utan sin mamma. Det är oacceptabelt. Kraftiga åtgärder måste till för att förebygga och upptäcka våldet, för att stötta kvinnor att lämna en våldsam relation och bekämpa eftervåldet.

Stärk polisens närvaro i vardagen

Förstärkningarna av Polismyndigheten är välkomna, men vår önskade inriktning är att öka polisens närvaro i samhället, för att skydda medborgarna på de platser där gängvåldet pågår och för att möta gängens rekryteringsförsök och aktiviteter. Detta kräver omfattande resurser. Hittills har polisens historiska resursförstärkning inte lett till tillräckligt många uniformerade och lokala poliser.

En lokalt förankrad polis utgör ett viktigt verktyg i kampen mot grov brottslighet, då lokal förankring är en förutsättning för att arbeta förebyggande och kunna bedriva brottsutredningar i de områden där organiserad brottslighet och gängkriminalitet är mer vanligt förekommande. För att förtjäna, värna och stärka medborgarnas förtroende för polisen krävs också att man inte enbart arbetar med grov kriminalitet utan också prioriterar resurser till arbetet med mer "vardagsbrott" som skadegörelse, stölder och buskörningar. Centerpartiet menar att ett tillskott om 500 miljoner för innevarande år bör tillföras Polismyndigheten med syftet att öka antalet poliser i yttre tjänst, primärt i utsatta områden.

Landets 290 kommuner ser olika ut, men invånarna i dessa kommuner har alla samma rätt att ha en närvarande polis, med kompetens inom mängdbrott eller vardagsbrott, sexualbrott, mäns våld mot kvinnor, våldet mot barn och organiserad brottslighet. Centerpartiet vill nå en europeisk genomsnittsnivå för polistätheten. Vid sidan av det prioriterade arbetet med fler lokalpoliser ser Centerpartiet positivt på att det tillskapas flera olika vägar att arbeta som polis och även att en viss specialisering kan ske tidigare

än i dag. Att poliser tidigt kan välja spår som t.ex. utredare, ingripandepolis och cyberpolis ser vi kan locka nya grupper att bli poliser.

Vi ser behovet av en satsning på utredning och lagföring av just brott med cyberrymden som brottsplats. Här behöver polis, åklagare och domstolar få resurser för att uppdatera sig till den nya situationen för att inte det digitala samhället ska bli ett laglöst land med cyberbrottslighet.

Hela rättskedjan behöver förstärkningar

Stora satsningar genomförs på olika delar av rättsväsendet, utöver Polismyndigheten, för att möta och beivra den grova brottsligheten och nätverkskriminaliteten. Tyvärr ligger regeringen i flera fall efter i kurvan med rätt tillskott till rätt myndigheter. I Centerpartiets budgetmotions för 2024 fanns ytterligare tillskott till Sveriges Domstolar, Ekobrottsmyndigheten, Tullverket m.fl. Nu skjuter regeringen till extra medel i vårändringsbudgeten och Centerpartiet välkomnar dessa satsningar även om de kommer sent. Vi står bakom exempelvis tillskottet till Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse på totalt 1,68 miljarder, även om vi också hade velat se ett snabbare arbete med reformer av vården och institutionerna för allt yngre brottslingar.

Under senare år har tillströmningen av antalet mål hos Sveriges Domstolar ökat betydligt. Därtill har vi sett hur målens komplexitet tilltagit. En viktig orsak till detta är de reformer som redan genomförts för att komma åt den allt grövre kriminaliteten. Detta är en utveckling som kommer att fortsätta, men den har redan lett till långa handläggningstider för alla mål som inte är prioriterade. Det gäller såväl brottmål och tvistemål som förvaltningsrättsliga mål och ärenden. I det kommande reformarbetet är det därför viktigt att ge Sveriges Domstolar möjligheter att fortsatt utöka organisationen. Centerpartiet står bakom det tillskott på 100 miljoner som görs i vårändringsbudgeten.

Fördubbla insatserna för avhoppare

Nyrekryteringen till gängen behöver brytas, men det måste också vara enkelt att lämna en kriminell bana. Kommunernas avhopparverksamhet är underfinansierad och behöver förstärkas och få mer stöd från både polis och andra myndigheter. Det finns statliga medel, men de tog slut 2023 och regeringen har inte skjutit till några nya resurser 2024. Vi vill se en fördubbling av polisens budget för avhopparverksamhet. Därtill behövs nationella avhopparprogram för både vuxna och barn när gängens rekryteringsförsök når längre och längre ned i åldrarna.

Stömlinje för unga relationer

Regeringen har minskat det statsbidrag som finansierar insatser riktade mot våld i ungas relationer. Det innebär att exempelvis den nationella stömlinjen ungarelationer.se hotas. Centerpartiet anser att det är prioriterat att fortsatt stödja unga människor som lever i, eller riskerar att hamna i, destruktiva och våldsamma relationer. Vi hade därför gärna sett att vårändringsbudgeten innehöll ett tillskott om 10 miljoner kronor för detta ändamål. Centerpartiet räknar med att ett stöd på samma belopp kommer att behövas även framgent.

Nationellt lämnaprogram

Över 75 000 kvinnor utsätts för våld av en partner varje år och 200 000 barn beräknas leva med våld i sin vardag. Mellan 15 och 20 kvinnor mördas varje år av sin partner. Våldet måste få ett slut och samhället måste fullt ut stötta den som väljer att lämna en våldsam relation.

Centerpartiet anser att det bör införas ett nationellt lämnaprogram, där de som lever i våldsamma relationer tas emot av en samordnare och kontaktperson som ansvarar för att skapa samverkan mellan bl.a. polis, Skatteverket, socialtjänst, ekonomisk rådgivare, vård och psykiatri. Syftet är att underlätta för de som vill lämna och samtidigt ge dem möjlighet att fokusera på eftervård och en ny vardag utan våld. Programmet ska samverka med bl.a. kommuner för att kunna erbjuda förtursbostad och förskole- och skolplatser. Informationsinsatser och samverkan måste också ske med näringsliv och banker, inte minst för att motverka det ekonomiska våld som alltför många kvinnor befinner sig i och som kan få allvarliga ekonomiska konsekvenser under lång tid. För detta syfte avsätter Centerpartiet 15 miljoner under andra halvåret 2024 för att snabbt påbörja arbetet.

När skolan borde stå som starkast sägs lärare upp i hela landet

Rektorer runt om i Sverige står med kraftiga besparingar på sina skolor. Regeringens val att inte kompensera kommunerna och skolan för inflationschocken leder nu under 2024 till omfattande uppsägningar och nedläggningar av skolor – i en tid då behovet av investeringar i skolan är stort. Konsekvenserna kan bli långtgående. Det drabbar inte minst eleverna, och särskilt de elever som är i behov av särskilt stöd. Samtidigt råder det stor brist på behöriga lärare, vilket särskilt drabbar orter utanför universitetsstäderna. Dessutom riskerar ett antal mindre skolor att läggas ned som inte gjort det annars. För en hårt prövad skola utgör dagens situation ett slags nödläge som måste mötas med kraftfulla åtgärder innan det är för sent.

I Centerpartiets budgetmotion för 2024 föreslogs ett helt nytt sektorsbidrag för Sveriges skolor. Ett grundstöd för att säkra de resurser som behövs för att upprätthålla och utveckla skolans verksamhet i hela landet. De riktade statsbidragen till skolans verksamhet skapar så mycket administration för skolektorn att de ofta inte ens söks av kommunerna. Därför väljer Centerpartiet att slå ihop befintliga statsbidrag till skolan med sektorsbidraget för att skapa en förutsägbar och likvärdig finansiering. Så får skolor i hela landet möjlighet att själva disponera resurserna till vad som behövs i just deras klassrum.

Totalt satsade Centerpartiet 5 miljarder mer än regeringen på skolan i det nya sektorsbidraget, men vi lägger också ihop knappt 11 miljarder i riktade bidrag och omvandlar dem till sektorsbidrag till skolan. Totalt skulle det blivit 16 miljarder. Sektorsbidraget tillför ett nytt fokus på landsbygden i statens satsningar på skolan. Det viktas utifrån både socioekonomiska faktorer och kommunernas gleshet. På så sätt ger vi både mer pengar till skolor med större behov och mer till landsbygdskommuner som drabbas hårdast av nedskärningsvägen.

Svensk skola står inför många och stora utmaningar. Drygt var fjärde elev hade inte uppnått kunskapsmålen i ett eller flera ämnen våren 2022, och saknade därmed fullständiga betyg. Var fjärde gymnasieelev hoppar av skolan helt och hållet eller lämnar den med stora luckor i betyget. Att gå ut grundskolan med fullständiga betyg är en stark

skyddsfaktor mot utanförskap och psykosociala problem, medan bristande skolgång är en riskfaktor för att hamna i brottslighet. Trots sina utmaningar gör lärare skillnad i klassrummet och elever gör klassresor – varje läsår och varje dag. Det är förutsättningarna för just det som vi behöver stärka såväl på kort som på lång sikt.

Stoppa uppsägningarna av behöriga lärare

Det pågår just nu en enorm kostnadskris i Sveriges välfärd. Rektorer tvingas bryta mot skollagen när klasserna blir större, och elevers behov av stöd kan inte tillgodoses. Regeringen säger sig vilja satsa på skolan och menar att de gör den största satsningen på 30 år, men om man granskar det påståendet blir det tydligt att detta är långt ifrån sant. Regeringen gjorde i sin budget för 2024 endast blygsamma höjningar av några få riktade statsbidrag. Riktade statsbidrag leder till ökade kostnader för administration och fördelas dessutom orättvist över landet.

Centerpartiet anser att 2 miljarder akut bör skjutas till Sveriges skolor i ett särskilt sektorsbidrag utan motprestation och detta bör ske i vårändringsbudgeten. Det räcker enligt våra beräkningar, och underlag från både arbetsgivarsidan och arbetstagsidan, till att stoppa uppsägningarna i skolan. Vi fördelar dem enligt vårt förslag om ett sektorsbidrag som tar hänsyn till både socioekonomi och gleshet.

En reformerad resursfördelning bör införas

För att hela landet ska leva måste det finnas bra skolor i hela landet. Det är centralt för Centerpartiet att skapa förutsättningar för en mångfald av skolhuvudmän och att även små skolor ska kunna bedriva undervisning. Det är inte minst viktigt för en livskraftig landsbygd. För att en skola ska kunna leva upp till skollagens kvalitetskrav och få en ekonomi som går runt behöver en skolenhet ha ca 500 elever. En genomsnittsskola har ungefär 250 elever. Dagens resursfördelningssystem driver på för allt större skolenheter. Det fungerar inte och det behöver göras om i grunden. Den som tar mest ansvar måste också få mest betalt. Det borde vara självklart att med större ansvar följer också en större budget. På sikt vill vi därför se en rättvis skolpeng som premierar kvalitet och säkerställer mindre skolors överlevnad även på landsbygden. En skolpeng med färre pekpinningar och mer tillit till professionen.

Kartläggning och arbete för mindre klasstorlekar

Mycket pekar på att klasstorlekarna ökar, i stället för att minska. Mindre klasser kan skapa förutsättningar för bättre studiero. Ju fler elever i klassrummet, desto svårare blir det att inkludera alla elever och ge utrymme för extra anpassningar. Att ansvara för stora klasser kan också medföra högre arbetsbelastning och stress för lärarna. Det ekonomiska läget och bristen på behörig personal får inte begränsa möjligheterna att minska klasstorlekarna. Med ett större sektorsbidrag finns resurser för fler lärare på varje skola och med bättre anställningsvillkor söker sig fler till läraryrket. Vi vill även att Skolverket ges i uppdrag att kartlägga klasstorlekar och vad som är lämpligt för olika årskurser, med utgångspunkt i elevernas särskilda behov.

Rädda studieförbundens viktiga verksamhet

Tidöpartierna har meddelat att de kraftigt försämrar förutsättningarna för folkbildningen. I höstens budget skedde en sammantagen minskning på nästan en tredjedel av studieförbundens totala budget de tre närmaste åren. Trots att regeringen försökte framställa det som att de satsade på folkhögskolorna, minskades finansieringen med 500 miljoner i budgeten för 2023. Årets anslagsökning med 100 miljoner innebär alltså ett nettominus på 400 miljoner på bara två år. Sammantaget kan Studieförbundens verksamhet i stora delar slås ut, vilket vi nu också ser flera exempel på runt om i landet.

Folkbildningen är en helt avgörande resurs som når många av dem som står långt ifrån arbetsmarknaden och välkomnar alla, oberoende av ålder, bakgrund eller funktionsförmåga. I många landsortsområden är folkbildningen dessutom den enda kulturaktören som kan bredda perspektiven. Studieförbunden har exempelvis spelat en avgörande roll för de många ukrainare som kom till Sverige efter Rysslands invasion. Det var här de tog sina första steg för att lära sig svenska genom kurser för nyanlända, samtidigt som de på plats förvärvade kunskap om det samhälle de kommit till. Centerpartiet kommer alltid att verka för att varje krona till Studieförbunden används effektivt, samtidigt som vi tydligt står upp för folkbildningens värde. Läget är så akut att vi ser ett behov av att återställa Studieförbundens finansiering redan i år och avsätter därför 250 miljoner i vårändringsbudgeten för 2024 för att stoppa nedmonteringen av Studieförbundens verksamhet.

Fler utbildningsplatser för snabbare omställning

I samband med den historiska reformeringen av arbetsrätten och omställningen, som Centerpartiet förhandlade fram och som arbetsmarknadens parter genomförde, infördes ett omställningsstudiestöd. Syftet med stödet är att möjliggöra omskolning och vidareutbildning, så att fler människor ska ges en bättre chans att utvecklas och fortsätta att vara attraktiva på arbetsmarknaden. Stödet är relevant och viktigt, inte minst i tider av lågkonjunktur, strukturomvandling och snabb teknisk utveckling – med exempelvis de stora behoven av kvalificerad yrkespersonal inom den gröna industrialisering som pågår i många delar av landet. Det är uppenbart att det i ett land som Sverige, där kompetensbristen i dag är mycket hög, med över 120 000 lediga platser, är helt centralt att fler människor har möjlighet att vidareutbilda sig, för att fylla de kompetensluckor som annars, genom att skapa arbetskraftsbrist, riskerar att spä på inflationen.

Omställningsstudiestödet innebär att anställda kommer att få väsentligt förbättrade möjligheter att studera och ställa om under ett helt arbetsliv. Omställningsstudiestödet är tänkt att ha en konjunkturrell variation, där det bör byggas ut särskilt under lågkonjunktur. Centerpartiet anser därför att omställningsstudiestödet bör förstärkas med 200 miljoner i år samt att de myndigheter som ansvarar för att handlägga detsamma får tillräckliga resurser i vårändringsbudgeten.

Landsbygden behöver leverans

Människor som bor och verkar på landsbygden är som människor är mest. De vill ha ett jobb att gå till, att barnens skola är bra och att vården håller hög kvalitet och finns

tillgänglig när man behöver den. Man vill att polisen, ambulansen eller räddningstjänsten kommer när något allvarligt har hänt.

En politik som prioriterar välfärdens kärna och jobbskapande är därför en basplatta för en bra landsbygdspolitik. Det är samtidigt viktigt att särskilt bevaka just tillgängligheten. Att det finns en bra skola nära också mindre samhällen. Att vård inte kräver tiotals mil av bilkörning. Att polisen förstärks även utanför storstäderna.

Det är också viktigt att alla byar, orter, kommuner och regioner i Sverige ges rättvisa förutsättningar. Det kräver ett fungerande utjämningsystem som säkerställer att det inte generellt är så att de medborgare som betalar högst skatt har sämst tillgång till offentlig service. Skattesystemet måste också i högre grad tydliggöra de värden som skapas på landsbygden, genom exempelvis regionaliserade skatter.

Ge kommunerna och regionerna chans att klara välfärden

Kommunerna och regionerna utsattes under pandemin för svåra påfrestningar, men fick också stora statliga tillskott för att klara vården, skolan och omsorgen. Med effekterna av den inflationskris vi nu är på väg ur har särskilt regionerna men också kommunerna nya utmaningar. Inflationen har direkta kostnadseffekter och flera regioner planerar att gå med stora underskott i år. Flera hundra lärare har redan sagts upp i år i kommuner i alla delar av landet. Situationen är dock mycket olika i olika delar av landet.

Det är ett problem att kommunerna under de senaste årtiondena fått allt fler styrda och detaljerade, s.k. riktade, statsbidrag i stället för generella medel från staten. Under 2021 fanns hela 204 riktade bidrag. Kommunerna får svårt att styra medlen dit de lokala behoven är som störst, vare sig det handlar om att stärka skolan, omsorgen eller vården. Mindre kommuner tvingas ibland avstå från riktade satsningar eftersom det är svårt att hantera och redovisa riktade bidrag på mindre summor för mycket specifika ändamål. Var och en kan de statliga riktade satsningarna verka lovvärda när de lyfter olika angelägna prioriteringar, men sammantaget försvårar de för en välfärd anpassad efter kommuninvånarnas lokala utmaningar. Centerpartiet anser, bl.a. för att det hade underlättat för mindre kommuner, att antalet riktade statsbidrag bör minska och att de generella statsbidragen i stället bör öka.

Tillgänglig vård får inte monteras ned på grund av inflationen

Ekonomi i alla Sveriges regioner är just nu mycket ansträngd. I många, inte minst mindre, regioner har det lagts stora besparingskrav och varsel. Risken är stor för att detta kommer att påverka patienternas möjlighet att få den vård som de behöver. Hälsoklyftorna mellan stad och land ökar och beredskapen försämras med regeringens politik. Vårdkrisen och inflationen slår hårt mot landsbygden som redan har stora utmaningar med tillgänglighet och kompetensförsörjning. Centerpartiet föreslår därför i sitt vårbudgetförslag ett extra sektorsbidrag till regionerna för att trygga vården.

Utöver den extra miljarden i förhållande till regeringens förslag i vårändringsbudgeten har Centerpartiet tagit fram en mer rättvis modell för fördelningen av de statliga krispengarna. Den nya fördelningen innebär att de mindre regionerna kommer att få en större del av pengarna. Detta kompenserar bättre för de skillnader som finns mellan regionerna. Med Centerpartiets extra miljard och nya modell skulle samtliga regioner få mer pengar än med regeringens förslag. Utan detta finns det en risk att det är just

tillgängligheten och den nära vården som kommer att försämrats till följd av kostnads-
krisen.

Säkra försörjningstryggheten av livsmedel

Svensk försörjningstrygghet av livsmedel är avgörande för vårt totalförsvaret. Vi behöver därför snarast stärka konkurrenskraften inom svenskt jordbruk och livsmedelssektor. Det behöver ske från grunden så att vi står väl rustade vid en framtida kris eller krig. En målsättning ska vara att vi i fredstid producerar åtminstone 80 procent av den mat som konsumeras och som vi har goda förutsättningar att producera i Sverige.

Parallellt med att vi stärker svenskt jordbruk från grunden vill Centerpartiet i nära samarbete med näringslivet bygga upp beredskapslager av livsmedelsråvara och i första hand av insatsvaror till jordbruket, såsom mineralgödsel, växtskyddsmedel och utsäde. Utredningen om nationell samordning av försörjningsberedskapen har konstaterat att när nya beredskapslager ska fram krävs omfattande investeringar. Det kan exempelvis handla om gårdsnära investeringar eller att uppföra nya lokaler och andra anläggningar samt kostnader under själva lagringen, t.ex. inköp, distribution och inventering. För att påbörja detta arbete avsätter Centerpartiet 75 miljoner i år och 100 miljoner nästa år.

För att säkra tillgången på utbildad och kompetent arbetskraft under höjd beredskap och krig exempelvis om bonden är uttagen till sin krigsplacering i det militära försvaret, eller för att kunna skala upp om efterfrågan ökar vid eventuellt minskad import i krigstid, vill Centerpartiet att kvinnor och män ska kunna göra civilplikt inom de gröna näringarna. Att arbeta på gård är inte enkelt utan kräver kunskap och erfarenhet. Därför behöver vi redan nu, genom civilplikt, utbilda fler unga för totalförsvarets behov inom de gröna näringarna, gärna tillsammans med frivilliga försvarsorganisationer som Blå Stjärnan. Det skulle stärka svensk beredskap och samtidigt ge fler en bättre kunskap och förståelse för hur avgörande våra svenska bönder och lantbruk är för både vardag och beredskap. För detta ändamål avsätter Centerpartiet 2 miljoner för en utredning som ska ta fram förslag på hur en grön civilplikt skulle kunna utformas.

Världens mest klimatvänliga jordbruk

Sverige har ett av de mest klimatsmarta och miljövänliga jordbruken i världen och genom att öka den svenska livsmedelsproduktionen bidrar vi till den globala gröna omställningen. De gröna näringarna har mycket att vinna på att vi lämnar fossilberoendet bakom oss. Det är deras produkter och tjänster som ska ersätta oljan. Nu behövs en plan för att verkställa den omställningen.

Centerpartiet förhandlade fram en sänkning av skatten på diesel för jord- och skogsbruket, till EU:s miniminivå. Men Sveriges bönder behöver långsiktigt förbättrade villkor. Centerpartiet anser därför att nedsättningen framöver bör omvandlas till ett motsvarande permanent jordbruksavdrag. Det hade stärkt det svenska jordbrukets konkurrenskraft samtidigt som klimatomställningen hade påskyndats. En sådan reform skulle kosta 840 miljoner årligen från nästa år.

Behåll lanthandlarna och mackarna och gör dem till trygghetspunkter

På många orter är tillgången till en lanthandel en viktig och uppskattad service. Många människor är, i normala tider, villiga att betala några kronor mer för att säkerställa att orten har kvar sin kommersiella service. I tider av kraftigt stigande livsmedelspriser och fallande reallöner finns dock risken att fler tvingas att prioritera lägre priser och handla i större butiker. Detta sätter ytterligare press på både de redan utsatta små butikerna och mackar som står inför en förändrad affärsmodell i takt med omställningen till el (som förvisso går alldeles för långsamt). I tider av ökad beredskap ökar också vikten av att det finns servicenoder för livsmedel och drivmedel samt som ett nav för information och kommunikation. De nämns t.ex. i utredningen Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap²³ som en viktig åtgärd.

Det finns ett driftsstöd för små butiker. Detta riktar sig till butiker på vissa orter som har en omsättning som understiger 11 miljoner kronor. Inflationen gör att såväl stödnivå som omsättningstak har urholkats. Centerpartiet anser därför att det borde ha tillförts 5 miljoner kronor till detta stöd i år. Kommande år bör stödsystemet förstärkas med 10 miljoner kronor per år, för att möjliggöra en förstärkning. Centerpartiet vill också tillföra 100 miljoner årligen, med 50 miljoner redan i år, för att stärka service- och trygghetspunkter i hela landet. Det kan t.ex. användas för att underlätta konverteringen av en bensin- och dieselmack till en laddstation eller för att etablera nya, moderna servicepunkter.

Akutfond för mindre skogsägare genom väntansavtal

Inom skogsbruket har rättsutvecklingen på senare år inneburit att artskyddet fått en allt starkare ställning i avvägningen mellan olika intressen. Även förekomst i en skog av vanligt förekommande arter föranleder långtgående avverkningsförbud, eftersom arten förts upp på listor som utgått från situationen i EU som helhet. Det råder i dag stor osäkerhet kring hur förekomst av tjäder, lavskrika, mindre hackspett, knärot m.fl. påverkar skogsägares möjlighet att utföra avverkning och gallring samt i vilken grad det finns rätt till ersättning vid inskränkningar i brukandet.

Trots att problembilden varit känd länge har regeringen varit oförmögen att räta ut de frågetecken som finns. När den nyligen tillsatte utredningen En robust skogspolitik som ser skogen som en resurs (dir. 2024:16) valde den att inte alls beröra de lagar och regler som styr artskyddet i landet. I stället aviserade regeringen att frågan ska utredas parallellt på Klimat- och näringslivsdepartementet. Innan den interna utredningen är klar tvingas över 300 000 svenska skogsägare leva med ett system som varken är rättssäkert eller förutsägbart.

Väntansavtal introducerades 2024 (som ett resultat av den senaste skogspropositionen som Centerpartiet förhandlade) och kan användas för att ersätta markägare under den utdragna process som ofta följer med bildandet av formellt områdesskydd, dvs. biotopskyddsområde, naturreservat, nationalpark och naturvårdsavtal.

Centerpartiet avsätter 30 miljoner kronor till väntansavtal på Skogsstyrelsen som en tillfällig åtgärd för att kompensera markägare som drabbas av brister i nuvarande

²³ Utredningen om civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap (2022), Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap (SOU 2022:57), Justitiedepartementet.

artskyddsregelverk. Satsningen innebär att markägare som får sina avverkningar stoppade med hänvisning till förekomst av arter som tjäder, lavskrika, mindre hackspett, knärot m.fl. ska kunna få en schablonersättning per hektar till dess att nuvarande regelverk setts över av regeringen och nya regler trätt i kraft som antingen möjliggör avverkning eller ersättning. Centerpartiets budgetsatsning innebär en utvidgning av nuvarande väntansavtal så att de även kan kompensera skogsägare som får sina avverkningar stoppade på grund av fridlysta arter. Budgetsatsningen täcker även en kraftfull höjning av befintlig schablonersättning.

Gör hela Dalälven beboelig

Under många år har nedre Dalälvsområdet varit drabbat av många miljoner stickmyggor som omöjliggör de flesta verksamheter som är viktiga i området, som turism och jordbruk, men också påverkar boendemiljön allvarligt. Tack vare insatser som gjorts med bekämpning med biologisk myggkontroll har det dock varit möjligt att vistas utomhus även på sommaren. Statsbidrag har utgått för att finansiera verksamheten. Nu står de boende och verksamma kring Nedre Dalälven åter med stor osäkerhet. Medel för endast 5 000 hektar finns i lagren och länsstyrelserna saknar finansiering för att möta ännu en myggsommar. Finansiering för ytterligare doser Vectobac för myggbekämpning bör därför säkras för 2024 och Centerpartiet avsätter 10 miljoner särskilt för detta.

Säkra belysningen på vägarna

Sedan ett par decennier har belysningen utmed även vissa statliga vägar varit ett kommunalt ansvar. 2018 gjordes en pilotstudie av Trafikverket tillsammans med SKR m.fl., som slutade med att Trafikverket vägrade ta över något ansvar för belysning på sina vägar och sedan dess har det varit limbo, vilket drabbar glesbygdsboende som följd.

Vi kräver att regeringen ger Trafikverket ett tydligt uppdrag att överta belysningen på de statliga vägarna och resursätter detta med prioritet för de vägar där mörker innebär störst trafikfara i dag. Vi kan också konstatera att Trafikverket beräknar resursbehovet för att över huvud taget åtgärda det eftersatta underhållet inom belysning på de vägar man redan ansvarar för till 120 miljoner per år från nästa år. Därför föreslår Centerpartiet 60 miljoner för andra halvåret i år.

Särskilt stöd till Gotlandstrafiken

Biljett- och fraktpriserna i färjetrafiken till och från Gotland har höjts dramatiskt, till följd av en upphandling från Trafikverket som inte tog höjd för en kraftig höjning av priset på fossil gas som nu i stället tillåts drabba resenärer och fordonstrafik. Eftersom färjetrafiken i praktiken är ett monopol så drabbar de höga priserna direkt boende på ön och hotar företagets konkurrenskraft och öns attraktionskraft. Bördan av den ekonomiska utvecklingen, inklusive effekter som beror på Rysslands krig mot Ukraina, måste fördelas på ett sätt som inte gör att enskilda branscher eller regioner får bära en orimligt stor del. Det är därför rimligt att staten lindrar effekterna för Gotland, dess befolkning och dess företag.

Centerpartiet anser att regeringen borde tillföra 50 miljoner kronor innevarande år till Trafikverket, för att möjliggöra ytterligare lättnad av prisutvecklingen. Centerpartiet anser därutöver att regeringen bör analysera förutsättningarna också för kommande år och vid behov tillföra resurser.

Sverige och friheten är värda att försvara

Sverige har under lång tid varit i behov av ett stärkt försvar. Det gäller såväl det militära som det civila försvaret. Behovet har förstärkts och blivit mer akut sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022. Förutom behovet av en stärkt svensk försvarsförmåga har också behovet av ett än närmare samarbete med våra internationella partner blivit större.

Centerpartiet har i många år, både med socialdemokrater och med moderater, medverkat till breda överenskommelser för att stärka både det civila och det militära försvaret. Centerpartiets roll har varit att driva på för att hitta lösningar och bred samsyn. Vi kommer att fortsätta vara en blåslampa på både moderatledda och socialdemokratiskt ledda regeringar för att säkerställa mer pengar till försvaret av Sverige.

Centerpartiet har i Förvarsberedningen krävt att Sverige så snart som möjligt ska nå upp i 3 procent av BNP i försvarsanslag och senast till 2030. Sveriges militära förmåga behöver öka markant och i en snabb takt. Samtidigt behövs påtagliga förstärkningar inom det civila försvaret och 100 miljarder bör riktas till ett beredskapslyft för hela landet. Det är en ambitionshöjning som inte bara stärker oss nu utan också rustar Sverige starkt inför den dagen krisen eller kriget kommer.

En Ukrainafond på 1 procent av BNP för förutsägbart stöd till Ukraina

Centerpartiet vill fördubbla stödet till Ukraina genom att skapa en särskild försvarsfond på totalt 65 miljarder kronor – ca 1 procent av Sveriges BNP – fram till 2026 för ökat och mer förutsägbart stöd till Ukraina. Fonden ska användas för militärt och ekonomiskt stöd så att Ukraina kan vinna kriget. Det innebär att Sverige skulle dubbla stödet till Ukraina jämfört med vad det hittills uppgått till. Genom förutsägbart och långsiktigt ekonomiskt och militärt stöd vill Centerpartiet skapa bättre förutsättningar för Ukraina att vidta de åtgärder som behövs för att vinna kriget.

Centerpartiet har sedan tidigare föreslagit att det tas fram en flerårig plan för det militära stödet till Ukraina, inklusive en plan för återanskaffning till svenska Försvarmakten. Det hade möjliggjort en bättre planering och ett bättre genomförande av den stora uppgift som nu väntar Sverige och den svenska Försvarmakten.

Höjd ersättning för ukrainska flyktingar

Centerpartiet anser att dagersättningen till de ukrainska flyktingar som kommit till Sverige med hjälp av det s.k. massflyktsdirektivet bör höjas. Ersättningen är i dag 71 kronor per dag, 150 kronor för en ensamstående mamma med två barn, och ska täcka kostnader för kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror samt livsmedel. Det är inte en rimlig summa, särskilt mot bakgrund av den höga

inflationen. Cirka 10 000 ukrainska och 10 000 ukrainska vuxna i Sverige befinner sig därför i en akut ekonomisk nöd där de är direkt beroende av välgörenhet för sin dagliga överlevnad.

Dagersättningen har inte höjts sedan 1990-talet. Centerpartiet anser att regeringen i vårändringsbudgeten borde ha föreslagit att dagersättningen höjs till de nivåer som finns i Danmark. Det hade inneburit att den som i dag får 71 kronor per dag i stället får 132 kronor per dag. Övriga ersättningsnivåer inom systemet höjs procentuellt lika mycket. Detta skulle ha medfört ökade utgifter om 180 miljoner kronor under innevarande år. Givet att massflyktsdirektivet förlängs ett år hade förslaget medfört ökade utgifter med 320 miljoner kronor år 2025 och 150 miljoner kronor år 2026.

Regeringen har nu lämnat förslag om folkbokföring av de ukrainska flyktingarna enligt massflyktsdirektivet, något som Centerpartiet sedan länge krävt och som på sikt kan innebära höjda ersättningar och förbättrade villkor i övrigt. Det står dock klart att detta inte får effekt för de ukrainska flyktingarna förrän tidigast i slutet av 2024, varför tiotusentals ukrainska flyktingar i Sverige väntas leva under akut fattigdom i ytterligare ett år. Det är också oklart om alla ukrainare i Sverige kommer att få ta del av den högre ersättningen. Centerpartiet anser att ukrainare i Sverige som lyder under massflyktsdirektivet bör ha rätt till spårbyte som arbetskraftsinvandrare. Det skulle ge den som har arbete fler rättigheter och en möjlighet att stanna i Sverige permanent.

Ökade medel för en stärkt svensk försvarsförmåga

Centerpartiet välkomnar regeringens förslag i vårändringsbudgeten för år 2024 om att tillföra mer resurser till Försvarsmakten. Också de ökade beställningsbemyndiganden som föreslås, och den bedömning av behovet av framtida resurstillskott som görs, är bra för Sverige. Resurser behövs dels för att stärka Sveriges försvarsförmåga, dels för att ersätta den materiel som Sverige skänkt till Ukraina. Det är viktigt att Sverige, våra samarbetspartner och berörda företag gör vårt yttersta för att klara av att såväl stärka den egna förmågan som erbjuda Ukraina ett uthålligt stöd. Regeringen måste kontinuerligt föra en dialog med Försvarsmakten och andra berörda myndigheter om behov och möjligheter, för att skapa en höjd försvarsförmåga och stötta Ukraina så snabbt och effektivt som möjligt.

Försvarsberedningen kommer snart att lämna sitt betänkande kring den framtida planeringen av både det militära och det civila försvaret. Med en verklighet som är starkt präglad av ett krig i Sveriges närområde, ökad spänning kring Östersjön och dagliga cyberangrepp och påverkanskampanjer menar Centerpartiet att Sverige måste stärka både den militära och den civila försvarsförmågan. Det är också viktigt att Sverige är en ännu starkare allierad i försvarsalliansen Nato. Därför vill vi se en ny överenskommelse om att Sveriges försvarsanslag höjs till 3 procent av BNP.

Civil beredskap

Centerpartiets ingång i Försvarsberedningens arbete är att det civila försvaret behöver stora förstärkningar, och vi anser att 100 miljarder bör riktas till ett beredskapslyft i hela landet. En sådan satsning på det civila försvaret bidrar bl.a. till att sjukhus fungerar i kris och krig. Det kommer också att göra det möjligt för Sverige att lagerhålla mat och bränslen, eller utsäde till åkrarna. Det skulle också ge fler beredskapsflygplatser i hela

landet och skydda el, värme och vatten bättre än i dag, något som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) också har efterfrågat. De enskilda förstärkningar som regeringen gör i vårändringsbudgeten står Centerpartiet också bakom men anser att det behövs följande särskilda ytterligare tillskott.

Kommunerna har en oerhört viktig roll i det civila försvaret. Det är de som ytterst ansvarar för människors trygghet, skydd och säkerhet, också under höjd beredskap. Kommunernas arbete med civilt försvar har många utmaningar och mycket ska ske samtidigt vad gäller exempelvis livsmedels- och dricksvattenberedskap, utveckling av räddningstjänst i krig, ett utvecklat befolkningsskydd och stärkt cybersäkerhet. Inte minst är kompetensförsörjning en utmaning för många kommuner. Kommunerna måste ges bättre förutsättningar för att kunna prioritera upp sitt beredskapsarbete. Centerpartiet anser att ytterligare 80 miljoner bör skjutas till innevarande år till kommunal beredskap så att kommunerna kan anställa fler med beredskapskompetens och genomföra fler övningar och utbildningar med tjänstemän, politiker och civilsamhällets organisationer samt för att utveckla arbetet vidare inom fler områden parallellt.

Privatpersoner förväntas klara sin egen försörjning av vatten, mat, kommunikation och värme i bostaden under sju dagar. Det är lång tid och många människor kommer att ha svårt att göra det. Kunskapen om hemberedskap och hur man klarar sig själv bedöms behöva bli bättre på bred front. Centerpartiet vill därför satsa 20 miljoner på civilsamhällets organisationer och frivilliga försvarsorganisationer för utåtriktade och kunskaps-höjande insatser för att stärka individens hemberedskap.

Motståndskraften i energisektorn behöver öka; glappet mellan hotbild och förmåga är för stort. Energiförsörjningen är samhällsviktig verksamhet och avbrott får stora konsekvenser för individer och samhälle. Centerpartiet menar att stärkt motståndskraft i energisektorn tarvar ett tillskott om 50 miljoner för ett investeringsprogram för robust kommunal energiförsörjning. Satsningen på lokal robusthet innebär bl.a. att det skapas bättre förutsättningar för lokal distribution av el och minskar risken för avbrott i lokal värmeförsörjning.

Stärkt beredskap i trafiken vid extrema väderhändelser

Närmare 1 000 bilar fastnade på E22:an mellan Hörby och Kristianstad. En utvärdering av hur myndigheterna hanterade den krissituation som då uppstod fastställer att det fanns ”brister i förmågan att skapa lägesbilder” och bristande ”kunskap om gemensamma former för inriktning och samordning, samt krishantering”. Det konstateras också att ”förmågan att agera i förebyggande syfte på tidiga signaler under osäkra förhållanden är bristfällig”. Kön av bussar, lastbilar och bilar hann bli över 3 mil lång innan polisen spärrade av omkringliggande påfarter. Barnfamiljer och äldre fick övernatta på en motorväg utan riktig nödhjälp. Det skulle kunna beskrivas som ett haveri.

Några veckor senare uppstod en ny situation med plötsligt väderomslag, vilket skapade nya kaosartade situationer på flera håll i vägtrafiken. Med anledning av det som går att beskriva som samordningskaoset på E22:an och E4:an, anser Centerpartiet att 50 miljoner bör skjutas till redan i år till kommunala räddningstjänster och Trafikverket för stärkt beredskap vid extrema väderhändelser. Varje tillskott till det civila försvaret och vår krisberedskap är välkommet i detta läge.

Det finanspolitiska ramverket och de offentliga finanserna

Centerpartiet delar i allt väsentligt den bedömning som regeringen gör i vårpropositionen, vad gäller måluppfyllnad och den förda politikens förenlighet med ramverket. Det strukturella sparandet bedöms vara svagt negativt 2024. Det bör dock nämnas att regeringens prognos för innevarande års BNP-tillväxt är högre än hos flera andra bedömare. En något mer expansiv finanspolitik hade gått att motivera mot bakgrund av det svaga konjunkturläget och särskilt finanspolitiska åtgärder för att öka aktiviteten i ekonomin.

Det bör för övrigt noteras att Riksrevisionen har kritiserat regeringen för dess metodbyte vad gäller beräkningen av det strukturella sparandet, då detta försvårar jämförelser med andra bedömare.²⁴

Inriktning för framtida finansiering

Sverige står, vilket beskrivits tidigare i denna motion, inför stora utmaningar. Stora investeringar i klimatomställningen måste göras. Vår försvarsförmåga ska förstärkas. Kvalitet och tillgänglighet inom välfärden ska förbättras. Samtidigt måste arbetslinjen värnas. Det leder till att svåra finanspolitiska avväganden måste göras. Reformerna måste genomföras på ett sätt som inte spär på inflationen, som bidrar till att förbättra den svenska ekonomins funktionssätt och som är förenligt med det finanspolitiska ramverket.

Centerpartiet ser ett antal principiellt riktiga åtgärder för att bidra med finansiering av prioriterade reformer. Det handlar om att trygghetssystem som riktas till människor som är arbetsföra har ett stort jobbfokus och fungerar som omställningsförsäkringar. Ett ökat inslag av kvalificering in i välfärdssystemen kan också bidra med reformutrymme. Därtill bör antalet riktade statsbidrag minska, till förmån för ökade generella statsbidrag. Ineffektiva undantag från miljö- och klimatskatter bör också undanröjas.

Det är också viktigt att understryka att det särskilda konjunkturläget som råder, med svag konjunktur och hög inflation, understryker behovet av att fokusera på reformer som genom att sänka kostnadsläget bidrar till lägre inflation och bättre tillväxtförmåga.

Sverige har en historiskt låg statsskuld tack vare ett finanspolitiskt ramverk som Centerpartiet var med om att utforma och utveckla, som har tjänat oss väl för att ta oss ur 1990-talets ohållbara offentliga finanser och rusta oss för en kommande demografisk utveckling. Just nu pågår också en översyn av finanspolitiken, som ska ske regelbundet, i det som formellt kallas ”Kommittén för översyn av nivån på målet för den offentliga sektorns finansiella sparande” där Centerpartiet aktivt deltar.

Vårt besked inför det arbetet är att vi är beredda att se över överskottsålet till förmån för ett balansmål, men på villkor att resurserna då ska öronmärkas för investeringar som ökar Sveriges framtida produktionsförmåga, och det vi pekar ut är infrastrukturen.

En första bedömning av utgiftstakets nivå för 2027

Utgiftstaket utgör en övre gräns för utgiftsnivån i statens budget och beslutas för tre år framåt. För att utgiftstaket ska främja en kontrollerad utgiftsutveckling, och vara ett stöd

²⁴ Riksrevisionen (2024), Det finanspolitiska ramverket – regeringens tillämpning 2023, RiR 2023:24.

för att uppnå överskotts målet och långsiktigt hållbara finanser, är det en grundläggande förutsättning att takets nivå i normalfallet inte ändras.

Centerpartiet bedömer att en lämplig nivå på utgiftstaket år 2027 är 1 930 miljarder kronor. Det hade inneburit att takets nivå, som andel av potentiell BNP, faller något samtidigt som tillräckligt utrymme finns för att rymma prioriterade och nödvändiga satsningar på utgiftssidan och tar höjd för en eventuell förändring av målet för det finansiella sparandet till ett balansmål. Det är viktigt att notera att utgiftstaket inte är ett mål för utgifterna utan just ett tak, och att eventuella framtida reformförslag får vägas mot övriga delar av det finanspolitiska ramverket och konjunkturläget.

Det faktum att regeringen bedömer att budgeteringsmarginalen ska uppgå till knappt 10 procent av de takbegränsade utgifterna år 2026 innebär att utgiftstakets styrande effekt riskerar att bli svag. Det är inte orimligt att i samband med översynen av det finanspolitiska ramverket se över hur systemen med utgiftstak, överskottsmål och skuldankare ska samverka framöver för att kombinera en styrande effekt med en bibehållen handlingsfrihet för regeringen.

Martin Adahl (C)

Muharrem Demirok (C)

Christofer Bergenblock (C)

Jonny Cato (C)

Ulrika Heie (C)

Anders W Jonsson (C)

Mikael Larsson (C)

Anna Lasses (C)

Helena Lindahl (C)

Rickard Nordin (C)

Anne-Li Sjölund (C)

Elisabeth Thand Ringqvist (C)

Anders Adahl (C)

Alireza Akhondi (C)

Malin Björk (C)

Catarina Deremar (C)

Martina Johansson (C)

Anders Karlsson (C)

Stina Larsson (C)

Ulrika Liljeberg (C)

Kerstin Lundgren (C)

Emelie Nyman (C)

Mona Smedman (C)

Helena Vilhelmsson (C)